

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní obchod

Postavení vybraných zemí východní Afriky ve světové ekonomice a perspektivy jejich budoucího vývoje

(diplomová práce)

Autor: Bc. Blanka Drozenová

Vedoucí práce: Ing. Petr Pavlík, M. A., CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne .....

.....

podpis

Poděkování:

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce Ing. Petru Pavlíkovi, M. A., CSc. za jeho čas, cenné rady a připomínky, které přispěly ke zkvalitnění této práce.

OBSAH:

Úvod	1
1 Základní informace	3
1.1 Rwanda.....	3
1.2 Burundi.....	4
1.3 Uganda	4
1.4 Shrnutí.....	4
2 Historie	6
2.1 Rwanda.....	6
2.2 Burundi.....	11
2.3 Uganda	15
2.4 Shrnutí.....	18
3 Přístup OSN.....	21
3.1 OSN a její přístup k situaci v Rwandě	21
3.2 OSN a její přístup k situaci v Burundi	22
3.3 OSN a její přístup k situaci v Ugandě	23
3.4 Shrnutí.....	23
4 Zahraničně politická orientace	25
4.1 Rwanda.....	25
4.2 Burundi.....	25
4.3 Uganda	26
4.4 Shrnutí.....	27
5 Ekonomika	29
5.1 Rwanda.....	29
5.2 Burundi.....	35
5.3 Uganda	41
5.4 Shrnutí.....	46
6 Zahraniční obchod	49
6.1 Rwanda.....	49
6.2 Burundi.....	52
6.3 Uganda	55

6.4	Shrnutí	57
7	Perspektivy budoucího vývoje	59
	Závěr	61
	Použitá literatura	65

SEZNAM ZKRATEK

ADF	Spojené demokratické síly (Allied Democratic Forces)
AMIB	Africká mise v Burundi (African Mission in Burundi)
AU	Africká Unie
BINUB	Integrovaný úřad OSN v Burundi (Bureau Intégré des Nations Unies au Burundi)
CEPGL	Hospodářské společenství zemí oblasti Velkých jezer (Communauté économique des pays des Grands Lacs)
Comesa	Společný trh východní a jižní Afriky (Common Market for Eastern and Southern Africa)
CNDD	Národní rada pro obranu demokracie (Conseil national pour la defense de la démocratie)
DRK	Demokratická republika Kongo
EAC	Východoafrické společenství (East African Community)
FNL	Síly pro národní osvobození (Forces nationales de libération)
FDD	Síly pro obranu demokracie (Forces de defense dela démocratie)
FRODEBU	Fronta za demokracii v Burundi (Front pour la Démocratie au Burundi)
HIPC	Těžce zadlužené nejchudší země světa (Heavily Indebted Poor Countries)
IC/GLR	Mezinárodní konference regionu Velkých jezer (International Conference on the Great Lakes Region)
LDC	Nejméně rozvinuté země (Least Developed Countries)
LRA	Armáda božího odporu (Lord's Resistance Army)
MDRI	Multilaterální iniciativou na odpuštění dluhů (Multilateral Debt Relief Initiative)
MMF	Mezinárodní měnový fond
NCC	Národní poradní komise (National Consultative Commission)
NRA	Armáda národního odporu (National Resistance Army)
NRM	Hnutí národního odporu, „Hnutí“ (National Resistance Movement)
ODA	Oficiální rozvojová spolupráce (Official Development Assistance)
ONUB	Mise OSN v Burundi (United Nations Operation in Burundi)
OSN	Organizace spojených národů
PP	Strana lidu (Part idu Peuple)
PZI	Přímé zahraniční investice
RVA	Rwandská vlastenecká armáda
RVF	Rwandská vlastenecká fronta
SB	Světová banka
UNAMIR	Pomocná mise OSN pro Rwandu (United Nations Assistance Mission for Rwanda)

UNCTAD	Konference OSN o obchodu a rozvoji (United Nations Conference on Trade and Development)
UNLF	Ugandská národněosvobozenecá fronta (Uganda National Liberation Front)
UNOMUR	Pozorovatelská mise OSN v Ugandě a Rwandě (United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda)
UPC	Ugandský lidový kongres (Uganda People's Congress)
UPDF	Vládní vojsko Ugandy (Uganda People's Defence Force)
UPRONA	Jednota pro národní pokrok (Union pour le Progrès national)
WTO	Světová obchodní organizace (World Trade Organization)

Úvod

Země východní Afriky jsem si jako téma své diplomové práce zvolila hned z několika důvodů. Již dříve mě zaujala genocida, která se roku 1994 odehrála ve Rwandě. V rámci svého studia vedlejší specializace Rozvojová studia jsem se této události více věnovala, analyzovala tehdejší situaci i přístup OSN a sledovala další politický i ekonomický vývoj této země. Později jsem se zaměřila na Ugandu. Předpokládala jsem, že kvůli genocidě, která Rwandu vrátila o několik let zpět, bude Uganda přinejmenším z ekonomické stránky vyspělejší. Tento předpoklad se však ukázal jako chybný, což mě zaujalo a motivovalo k dalšímu zkoumání. Jelikož jsem nechtěla srovnávat pouze dvě země, které se odlišují jak velikostí, tak etnickým složením, rozhodla jsem se zaměřit se i na Burundi, která se Rwandou sdílí mnoho společných znaků, části historie, minulé problémy i některá úskalí současnosti, což by mohlo skvěle doplnit celkový obraz. Ve své práci tedy komparuji tyto tři země, a to jak jejich politický, tak i ekonomický vývoj, současný stav a v závěru podávám perspektivu vývoje budoucího.

Prakticky všechny kapitoly mé práce mají tutéž stavbu. Nejprve vysvětlím, proč jsem se určitou oblastí či problematikou rozhodla zabývat, jak konkrétně je daná část práce zaměřena a jaká je její další struktura. Poté se budu zabývat jednotlivými státy, každým zvlášť, aby hloubka analýzy byla dostatečná a také kvůli lepší přehlednosti. Každá kapitola je uzavřena shrnutím nejdůležitějších faktů a zjištění, na což navazuje komparace všech tří států.

Na úplný začátek uvedu několik nejzákladnějších informací o Rwandě, Burundi a Ugandě, abychom získali jakousi představu o tomto teritoriu. Jedná se především o geografickou polohu a rozlohu, počet obyvatel, etnické a náboženské složení a další specifika.

V druhé kapitole a zároveň první obsáhlejší části své práce se budu zabývat historickým vývojem všech tří států. Budu se jednotlivě věnovat dějinám každého státu a zjištěná fakta na závěr shrnu a porovnáám. Historii každé země rozdělím do několika hlavních etap, které se u jednotlivých zemí budou samozřejmě lišit, avšak všeobecně se jedná o dobu předkoloniální, kolonizaci evropskými mocnostmi, situaci po získání nezávislosti, přechod k autoritářským režimům a dlouhodobé konflikty – které v případě Rwandy vyvrcholily genocidou – a demokratizace, trvající až do současnosti. Podrobněji se podívám na ta období dějin, jež byla pro jednotlivé země zásadní, u Rwandy se jedná nepochybně o genocidu, u Burundi o dlouholetou občanskou válku a u Ugandy o hrůzovládu Idiho Amina a trvalé boje s ozbrojenými skupinami povstalců.

V další části jsem se rozhodla jen stručně věnovat přístupu OSN k situaci v těchto zemích, přičemž významná byla její role právě v konfliktu ve Rwandě. Podám tedy základní fakta, měla-li OSN potřebné informace o tamní situaci, jak s nimi naložila a proč nakonec v podstatě nezasáhla. Nicméně OSN nezasahovala pouze ve Rwandě, zapojila se i do dění v Burundi, čímž se rovněž budu zabývat. Jednotky OSN sice zasahovaly i na území Ugandy, ale pouze v rámci mise, která měla monitorovat rwandskou hranici. Konkrétně se tedy v této kapitole bude jednat o mise UNOMUR, UNAMIR a ONUB.

Ve čtvrté kapitole popíšu zahraničně-politickou orientaci všech tří zemí. Charakterizuji a porovnám směřování zahraniční politiky Rwandy, Burundi i Ugandy, se kterými státy se snaží navazovat vztahy, jestli existují případné problémy a konflikty, a kterých regionálních uskupení a mezinárodních organizací jsou členem.

Další dvě kapitoly jsou stěžejní jak obsahem, tak rozsahem. Pátá kapitola se věnuje ekonomické situaci všech tří zemí. Nejprve se opět zaměřím na každou zemi zvlášť a získané informace posléze komparuji. Budu se zabývat nejen současným stavem hospodářství, ale i vývojem v minulosti, přístupem vlády, největšími překážkami dalšího ekonomického rozvoje. Nejdříve vždy ekonomickou situaci stručně analyzuji, a poté se budu věnovat konkrétním ekonomickým ukazatelům, zjištěným od několika mezinárodních organizací a institucí. Na základě získaných dat se posléze budu hospodářstvím zabývat hlouběji, zhodnotím jeho dosavadní vývoj a analyzuji hlavní slabiny a ohrožení.

Rozhodla jsem se věnovat zvláštní kapitolu zahraničnímu obchodu, která bude navazovat na část zabývající se ekonomickou situací. Nejprve se zaměřím na samotný obchod – objem exportů, importů i celkovou obchodní bilanci, komoditní strukturu zahraničního obchodu i hlavní obchodní partnery. Poté se budu věnovat přitékajícím investicím a jejich srovnání s rozvojovou spoluprací. Následně se budu zabývat vývojem vnějšího zadlužení, problémem typickým pro Afriku. Popíšu, jaké kroky země pro redukci svého dluhu již učinily, jaké částky jim v důsledku toho byly odpuštěny, a v jakých číslech se jejich dluh pohybuje dnes. Na závěr bude opět následovat shrnutí a porovnání zjištěných informací.

Obsahem poslední kapitoly budou perspektivy budoucího vývoje těchto tří států jak z politického, tak z ekonomického pohledu. Porovnám potenciál Rwandy, Burundi a Ugandy, uvedu ty největší a nejzásadnější překážky, s nimiž se budou muset v průběhu svého dalšího vývoje vypořádat všechny a problémy, které jsou specifické jen pro určitou zemi.

1.2 Burundi

Burundi, oficiálním názvem Burundská republika, se rozkládá ve východní Africe na 27 830 km² a sousedí se Rwandou, Demokratickou Republikou Kongo a Tanzánií. Hlavním městem je Bujumbura s necelými 200 000 obyvateli. Žije zde přes 8 milionů obyvatel, z toho 4,2 miliony jsou ekonomicky aktivní. Hustota zalidnění je o něco málo nižší než ve Rwandě a dosahuje 301 lidí na km². Podobně jako ostatní země kontinentu má i Burundi vysoký přirozený přírůstek, který zde činí 3,4 %. Obyvatelstvo je složeno ze tří hlavních etnických skupin, 85 % tvoří Hutu, 14 % Tutsi a 1 % původní obyvatelstvo Twa. Co se náboženství týče, většina obyvatel (67 %) jsou křesťané, necelá čtvrtina vyznává některé z místních domorodých náboženství, 10 % tvoří muslimové.

Jedním z hlavních problémů je vysoká mateřská a kojenecká úmrtnost, nízká předpokládaná délka dožití (mmj. i kvůli velkému podílu lidí, nakaženými HIV/AIDS) a v důsledku toho i nevyrovnaná věková struktura obyvatelstva.

1.3 Uganda

Uganda, oficiálním názvem Ugandská republika, se rozkládá ve východní Africe na 241 038 km² a sousedí se Keňou, Súdánem, Demokratickou republikou Kongou, Rwandou a Tanzánií. Hlavním městem je Kampala, kde žije něco přes 1,2 milionu obyvatel. Celkem v Ugandě žije něco přes 26,4 milionů obyvatel, z toho necelých 12 milionů je ekonomicky aktivní. Hustota zalidnění je výrazně nižší než ve Rwandě a Burundi, a činí pouhých 110 lidí na km². Stejně jako sousední státy i ostatní africké země má Uganda vysoký přirozený přírůstek 3,4 %. Obyvatelstvo je z 99 % tvořeno z více než 20 černošských kmenů, které patří do dvou základních etnik: na jihu země žijí bantuské kmeny a na severu nilotské, přičemž bantuské kmeny představují asi dvě třetiny obyvatelstva. V zemi také žila do počtu poměrně malá, nicméně z ekonomického hlediska velmi významná menšina Asiatů. Většina z nich však byla z Ugandy vypuzena v průběhu vlády Idiho Amina. Co se týče náboženství, většina obyvatel (65 %) jsou křesťané, zhruba 20 % vyznává animismus a 15 % tvoří muslimové.

Mezi hlavní problémy a největší překážky růstu patří epidemie HIV/AIDS, kterým trpí asi 2 miliony obyvatel, a vleklé boje s povstaleckými skupinami.

1.4 Shrnutí

Rwanda, Burundi i Uganda mají mnoho společných znaků. Zdůraznila bych především fakt, že všechny tři země leží ve vnitrozemí východní Afriky a nemají přístup k moři, což může být pro ekonomický rozvoj relativně velkou překážkou.

Jak se i z historického hlediska dalo očekávat, více podobností existuje mezi Rwandou a Burundi, které byly až do roku 1962 součástí jednoho území. Oba státy mají přibližně stejnou rozlohu i počet obyvatel, a – co je zřejmě nejdůležitější – i etnické složení obyvatel. Obě země se také potýkají s problémy, vyplývajícími z velmi vysoké hustoty osídlení. Oproti tomu Uganda se potýká především s epidemií HIV/AIDS a vnitřní nestabilitou.

2 HISTORIE

Protože minulé události vedly ke stavu v přítomnosti a mají jistě vliv i na budoucnosti, rozhodla jsem se v této kapitole práce uvést historický vývoj jednotlivých států. Zjednodušeně se jedná vždy o dobu před kolonizací, samotnou kolonizaci a pozdější nezávislost. Jednotlivé etapy dějin jsou podle potřeby ještě dále rozčleněny. Zvláštní pozornost je věnována genocidě ve Rwandě, dlouhodobé politické nestabilitě v Burundi a hrůzovládě Idiho Amina v Ugandě.

2.1 Rwanda

Historii Rwandy jsem rozdělila na několik hlavních etap – předkoloniální období, kolonizaci, období nezávislosti, genocidu, vývoj po genocidě a současnost. Jako významný prvek období po genocidě jsem do této části práce rovněž zařadila charakteristiku tradičních soudů Gacaca a vymezení jejich základních úkolů.

2.1.1 Předkoloniální období

Území Rwandy je osídleno již od mladší doby kamenné. Za původní obyvatelstvo je považován kmen Twa, horští lovci a sběrači příbuzní pygmejům, kteří dnes tvoří pouhé procento všech obyvatel Rwandy. Kolem poloviny prvního tisíciletí našeho letopočtu na toto území přišel zemědělský kmen Hutu a okolo 13. století sem ze severovýchodu přitáhli Tutsi, živící se pastevectvím a lovem. Hutu a Tutsi žijí již po několik staletí promíšeně a mluví stejným jazykem, nelze tedy říci, zda v době svého příchodu byli nějak kulturně odlišní. Zdůraznila bych však, že až do období kolonizace je vhodné spíše než o dvou etnických skupinách mluvit o dvou sociálních skupinách. Tutsi tvořili vládnoucí vrstvu, zatímco Hutu byli převážně zemědělci. Avšak pokud např. některý Tutsi zchudnul, stal se z něj Hutu, a naopak ze zbohatlého Hutu se stal Tutsi. Rasistické rozlišování mezi menšími tmavšími Hutu a vyššími světlejšími Tutsi sem přinesli až Evropané v době kolonizace.

2.1.2 Koloniální období

Od roku 1890 si toto území začíná nárokovat Německo. Později dochází k soupeření ještě s Velkou Británií a Belgií, z něhož vyšlo Německo vítězně, a od roku 1899 do první světové války zde probíhá německá kolonizace. Na tu navázala kolonizace belgická a Rwanda se stala nejprve mandátním územím OSN pod belgickou správou a posléze poručenským územím OSN pod belgickou správou.¹ Evropané během kolonizace upřednostňovali Tutsi, právě kvůli jejich vzhledu – byli vyšší a světlejší,

---

¹ Mandátní území OSN byl systém správy bývalých území Osmanské říše a kolonií Německa po první světové válce. Mandátní území byla rozdělena do tří skupin, podle toho, kdy a jestli se počítalo s jejich nezávislostí. Rwanda patřila mezi ta území, jejichž nezávislost byla plánována po delší době. V roce 1946 byla mandátní komise nahrazena Poručenskou radou OSN, jejímž úkolem bylo připravit poručenská území na samosprávu či samostatnost. Zdroj: Lecyklopaedia. *Mandátní území*. [online]. [cit. 2011-04-01]. <http://leccos.com/index.php/clanky/mandatni-uzemi>

podobnější evropskému obyvatelstvu než Hutuové. Proto je kolonizátoři pokládali za inteligentnější, lepší, dosazovali je do vedoucích pozic, bylo jim umožněno získat lepší vzdělání a lepší zaměstnání. To se samozřejmě setkávalo s nelibostí Hutuů, docházelo k podněcování nenávisti mezi těmito dvěma etniky, která do té doby žila v poklidu. Tak se sem přenesly rasistické ideologie z Evropy, Hutu a Tutsi byli štváni proti sobě. Začalo docházet ke genocidním masakrům Tutsiů, jejichž intenzita byla největší mezi lety 1959 až 1972. Situace se nakonec vyvinula tak, že sousední Burundi ovládli Tutsiové a Rwandu Hutuové.

Roku 1957 byl vydán Bahutu Manifesto, ve kterém Hutu žádali o podíl na moci a také demokratizaci Rwandy. Krátce poté, ještě na konci 50. let, došlo k založení jak hutuských, tak tutsijských politických stran. V roce 1959 nepokoje ve Rwandě přerostly v sociální revoluci Hutuů. Belgie sem tedy vyslala své vojáky, kteří tentokrát zaujali prohutuský postoj – do čela administrativy byli dosazováni Hutuové, což znamenalo definitivní konec nadvlády Tutsiů. V letech 1960 a 1961 se odehrály volby, ve kterých zvítězili Hutuové, což tento vývoj jen potvrdilo. V důsledku toho dochází v letech 1959 až 1962 k emigraci Tutsiů do okolních států, odkud podnikali vpády zpět do Rwandy ve snaze nabourat režim a získat zpět svůj někdejší podíl na moci.

Roku 1962 bylo vyhlášeno referendum, ve kterém se velká většina (80 %) obyvatel vyjádřila pro vznik samostatné republiky, k čemuž došlo ještě týž rok, když 1. července 1962 Belgie Rwandě oficiálně udělila nezávislost.

2.1.3 Období nezávislosti

Po získání nezávislosti se ze Rwandy začal pomalu stávat autoritářský stát. Roku 1965 již byla Parmehutu jedinou stranou, kandidující ve volbách. Navíc došlo ke konfliktu mezi Hutuy ze severu a z jihu, jelikož veškerou moc drželi v rukách jižní Hutuové, zatímco ti ze severu na ní neměli prakticky žádný podíl. Vláda se snažila obrátit pozornost proti společnému nepříteli Tutsiům, ale to se nepodařilo a nakonec 5. července 1973 došlo k vojenskému puči, při kterém byl svržen prezident. Moci se chopil generál Juvénal Habyarimana, jenž opět nastolil autoritářský režim, a již v roce 1975 byla nastolena vláda jedné strany. Sice došlo k jistému zlepšení v oblasti lidských práv, avšak stále se odehrávaly útoky emigrantů ze sousedních států. K těmto potížím se přidaly ještě jisté problémy při rozdělování půdy mezi obyvatele. Důsledkem toho všeho byla klesající podpora režimu. Navíc docházelo k eskalaci nevěřivosti mezi Hutuy a Tutsii, situace v uprchlických táborech byla velmi špatná.

Z tutsijských uprchlíků se zformovala Rwandská vlastenecká fronta (RVF) a její bojové oddíly Rwandská vlastenecká armáda (RVA). Do jejího čela se postavil Paul Kagame, což byl spolubojovník ugandského prezidenta, díky čemuž měl podporu Ugandy. 1. října 1990 a v lednu 1991 provedl za podpory Ugandy ofenzívu do Rwandy, během níž se sice nepodařilo území dobýt, avšak neúspěšná nebyla. Útoky RVA, tlak opozice a mezinárodní tlak ze zahraničí nakonec přinutil rwandskou vládu k reformám. Roku

1991 byla přijata nová ústava, která zakládala mimo jiné multipartijní systém, svobodu tisku, a Habyarimana sestavil koaliční vládu. Tím ale reformy ještě skončit neměly; roku 1993 se konala mírová jednání v Arushi v Tanzánii. Jejich cílem byla pozvolná změna režimu, dohodnutí rozdělení moci mezi dosavadní vládu a RVF. Sjednané podmínky byly nakonec výhodnější pro RVF, avšak ani jedna strana s výsledným uspořádáním spokojena nebyla.

2.1.4 Genocida

Dne 6. dubna 1994 bylo sestřeleno letadlo s prezidentem Habyarimanou, dodnes se s jistotou nedá říci, kdo byl za tento incident zodpovědný. Obě strany jej však využily k eskalaci konfliktu a ke snahám o upevnění moci masovým vražděním. Začaly vražedné útoky proti Tutsiům a i proti hutuské opozici (umírněným, demokraticky smýšlejícím Hutu). Tutsiové byli vyvražďováni podle předem připravených seznamů, ale odehrávaly se i masové a nerozlišující pogromy. K vraždění byli radikální Hutuové podněcováni nejrůznějšími způsoby, nejúčinnější bylo asi podněcování prostřednictvím rozhlasu, jelikož mnoho obyčejných lidí bylo negramotných. Dalším velmi účinným způsobem motivace byla nabídka získání majetku tutsijských sousedů za jejich zavraždění.

Odhady počtu obětí této genocidy se samozřejmě velmi liší, pravděpodobně bylo zavražděno 500 000 až milion lidí. V červenci 1994 RVA pod velením Paula Kagame provedla další ofenzívu do Rwandy a dobyla hlavní město Kigali, čímž hrůznou genocidu ukončila. V důsledku genocidy či nástupu Kagameho uprchlo až 2,5 milionu lidí do sousedních států, především do Demokratické republiky Kongo.

2.1.5 Vývoj po genocidě

Po genocidě nastal uprchlický problém, způsobený především rozdělováním půdy. Rozeznáváme tři typy uprchlíků:

- old case-load refugees: odešli ze země v letech 1959 až 1962, šlo především o Tutsi a umírněné Hutu
- new case-load refugees: hlavně Hutu, kteří uprchli ze země roku 1994
- vnitřně přesídlené osoby: Hutuové prcháající roku 1994 kvůli obavám z pomsty

Na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN z 8. prosince 1994 byl jako reakce na Rwandskou genocidu zřízen Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu. Tento tribunál sídlí ve městě Arusha v Tanzánii a svou činnost měl ukončit do konce roku 2010. V současnosti ale bylo dokončeno 55 případů, 20 právě probíhalo a zbývající jeden ještě nebyl zahájen.² Vedle tribunálu se zločiny genocidy zabývají také tradiční soudy Gacaca.

---

² Zdroj: International Criminal Tribunal for Rwanda. *Status of cases*. [online]. [cit. 2011-04-02]. <http://www.unictr.org/Cases/tabid/204/Default.aspx>

Po ukončení genocidy se k moci dostala Vláda národní jednoty, prezidentem se stal P. Bizimungu, viceprezidentem P. Kagame. Již v roce 1995 Rwanda uznala zahraniční dluhy předchozích vlád, aby se mohla stát příjemcem další zahraniční pomoci, která však byla z valné části určena na umořování úroků těchto starých dluhů. Pokračovaly útoky hutuských radikálů z Konga, což vyústilo až v konflikt a převrat v Demokratické republice Kongo. Rwanda však s novým konžským režimem nebyla spokojena, a tak se v letech 1998 až 2002 odehrála občanská válka mezi Rwandou a Kongem. V červenci 2002 nakonec obě země podepsaly mírovou dohodu. Rwanda stáhla své vojsko z konžských hranic a Kongo se zavázalo odzbrojit hutuské uprchlíky na svém území, kteří podnikali útoky do Rwandy.

2.1.6 Tradiční soudy Gacaca

Mezi nejvyšší priority nové po-genocidní vlády patřilo také dopadnout a postavit před soud pachatele genocidy. Tisíce podezřelých byly zatčeny a uvězněny. Obrovský počet případů, čekajících na soudní proces, vytvořil velký tlak na rwandský systém trestního soudnictví, který se i bez toho potýkal s potížemi plynoucími ze špatné infrastruktury a úmrtí pracovníků během genocidy. Rwandské věznice byly těžce přeplněny a náklady na potravu a oblečení pro vězně vysávaly ekonomiku. Nedostatek prokurátorů, soudců a advokátů zhoršoval už tak dost špatnou situaci. Trvalo by více než 200 let, dokud by se Rwandě nepodařilo uzavřít všechny případy obvyklým soudním systémem.

Aby zmírnila tlak na trestní soudnictví, přijala vláda rozhodnutí roztřídit podezřelé podle zločinů, které měli spáchat. Podezřelí z „kategorie 1“ – organizátoři, štváči, dozorcí a vůdci genocidy, kterých bylo 2 133 – byli postaveni před obvyklé soudy. Podezřelí z kategorií 2 až 4 – což byli pachatelé různých zločinů během genocidy – byli souzeni v komunitních soudech či soudech Gacaca.

Gacaca je tradičním rwandským postupem řešení konfliktů a sporů, který byl zmodernizován za účelem řešení nevyřízených případů genocidy. Procesy spojené s genocidou se začaly v soudech Gacaca projednávat 10. března 2005. Obviněny byly osoby, které byly zařazeny do druhé kategorie zločinů. Z místní komunity byli zvoleni tzv. inyangamugayo, což jsou bezúhonní lidé, kteří v těchto tradičních soudech nahrazují porotu.

Soudy Gacaca významně urychlují soudní procesy a vynášení rozsudků, a také mají výhodu toho, že do procesu zapojují komunitu, což pak podstatně přispívá k usmíření. Toto bylo v souladu s novou vládní politikou usmířit Rwandany po mnoha desetiletích rozporů a zášti, zatímco by zároveň bylo spravedlnosti učiněno zadost. Vláda rovněž stanovila jako prioritu rychlé vylepšení systému trestního soudnictví. Soudci a nižší soudci prošli zvláštním školením, zatímco se soudy po celé zemi renovovaly. Vznikly síly státní policie, které byly pověřeny otázkami civilní bezpečnosti a vyšetřováním trestných činů.

2.1.7 Mezi základní úkoly soudů Gacaca patřilo:³

Odkrýt pravdu o tom, co se skutečně stalo: Jednota a usmíření Rwandánů je realizovatelná pouze a jen tehdy, bude-li o všech událostech odhalena pravda. Očití svědci budou vyslechnuti, bude sestaven seznam obětí a pachatelů zločinů a bude zajištěna spravedlnost pro všechny. Tím dojde k vyjasnění situace.

Urychlit soudní procesy týkající se zločinů genocidy: V klasické justici by se těmito zločiny mohlo zabývat pouhých 12 specializovaných soudů a vyřešení všech případů by zabralo přinejmenším 200 let. Soudů Gacaca je však zhruba 11 000, takže všechny procesy vyřeší daleko rychleji. Dále k urychlení přispěje i fakt, že pachatelé se tváří v tvář svým obětem většinou nepokouší zapírat, co spáchali.

Vyhladit kulturu beztrestnosti: Všichni lidé budou hrát důležitou roli při rekonstrukci trestných činů a při obžalobě jejich pachatelů. Zároveň uvidí, že trestu nikdo neunikne. Touto cestou lidé pochopí, že po překročení zákona následuje potrestání zločince, a to platí bez výjimky.

Usmířit rwandány a upevnit jejich jednotu: Systém soudů Gacaca lidem umožní společně pracovat na souzení těch, kdo se podíleli na genocidě, na určení obětí a rehabilitaci nevinných. Tím se Gacaca stanou základem spolupráce a jednoty. Jakmile bude odhalena pravda, nezůstane žádné podezření, pachatelé budou potrestáni, spravedlnost bude zajištěna, oběti a nevinně uvězněni lidé budou opět začleněni do společnosti.

Dokázat, že Rwanda dokáže své problémy řešit sama soudním systémem, založeným na místních zvyklostech: Genocida byla zločinem, spáchaným Rwandány na svých vlastních bratrech. Je tedy společnou zodpovědností všech Rwandánů bez výjimky, aby v první řadě obnovili svou společnost, vyřešili spory spojené s genocidou – a to především procesy s pravděpodobnými pachateli – a v neposlední řadě nahradili škody obětem.

Až Gacaca splní své poslání, bude obnovena přátelská atmosféra mezi lidmi a budou moci pracovat na rozvoji své země.

2.1.8 Současnost

Od dubna 2000 je prezidentem Paul Kagame. V květnu 2003 byla přijata nová ústava a v srpnu téhož roku byl v první přímé volbě od konce genocidy opětovně zvolen Kagame prezidentem, a to se ziskem 94 % hlasů. Zahraniční pozorovatelé vznesli k průběhu voleb jisté výhrady, avšak samotný výsledek nezpochybňovali. V říjnu 2003 proběhly parlamentní volby, v nichž většinu křesel získali poslanci blízcí prezidentovi,

---

³ Zdroj: National Service of Gacaca Jurisdiction. *The objectives of the GACACA Courts* (2011). [online]. [cit. 2011-04-02]. <http://www.inkiko-gacaca.gov.rw/En/EnObjectives.htm>

mezi nimi 49 % žen, což ze Rwandy činí zemi s jejich nejvyšší účastí na světě. V září 2008 se konaly další parlamentní volby a v roce 2010 byl Kagame opětovně zvolen prezidentem. V letech 2011 až 2012 budou následovat volby senátní a místní.

V období po skončení genocidy je velmi výrazná osobnost Paula Kagameho. Ten byl nejprve jako viceprezident a později jako prezident významnou postavou na rwandské politické scéně. Různé zdroje mají na jeho osobu různé názory. Někteří jej oceňují za jeho neoddiskutovatelný podíl na ukončení genocidy, a za jeho snahy dosáhnout smíru mezi Tutsi a Hutu. Odpůrci mu naopak vyčítají, že pro dosažení svých cílů používá tvrdé represivní metody.

2.2 Burundi

Historii Burundi jsem rozdělila na předkoloniální období, kolonizaci a období nezávislosti, které se dále dělí na I., II. a III. republiku, občanskou válku a situaci po válce.

2.2.1 Předkoloniální období

V 7. století př. n. l. přichází na území dnešního Burundi obyvatelé kmene Batwa (Twa), kteří žili v lesích a živili se převážně lovem. V období mezi 10. až 15. stoletím přichází zemědělský kmen Hutu, o něco později následovaný kmenem pasteveckých Tutsi. V následujících čtyřech stoletích se utvářel politicko-administrativně-ekonomický systém správy země: v čele každé administrativní obce byl člen kmene Tutsi i Hutu. To bylo doplněno vojenským vedením, přičemž veliteli armády byli povětšinou Tutsiové. V čele celé feudální společnosti stál král „mwami“, který však nedisponoval absolutní mocí. Soužití obou kmenů bylo poklidné, oba kmeny mohly vlastnit jak půdu, tak dobytek, a ve srovnání se sousední Rwandou zde častěji docházelo ke sňatkům mezi Hutuy a Tutsii.

2.2.2 Kolonizace

Roku 1858 region objevují Evropané a zanedlouho přicházejí první katoličtí misionáři a němečtí cestovatelé. Od roku 1880 dochází ke kolonizaci Německem a následuje přiřazení k Německé východní Africe ještě společně se Rwandou a Tanzánií. Němečtí kolonizátoři si uvědomili důležitost spolupráce s Tutsii, kteří burundské společnosti dominovali. Roku 1905 se kolonizátoři z úsporných důvodů rozhodli pro nepřímou správu a uznali Mwezi Gisabu jako nejvyššího panovníka Burundi.

V průběhu 1. světové války byla většina teritoria Německé východní Afriky svěřena Spojenými národy pod Britskou správu, Burundi a Rwanda ale připadly Belgii. Došlo k ustavení společného belgického mandátního území „Ruanda-Urundi“ a opět byla zavedena nepřímá správa, zvýhodňující Tutsie. Etnikum se stává kritériem

identifikace v administrativních záležitostech. Po skončení 2. světové války se Ruanda-Urundi stala poručnickým územím OSN pod správou belgického guvernéra.

Roku 1959 došlo k etnickým nepokojům v sousední Rwandě, což mělo za následek příliv tutsijských uprchlíků do Burundi. O rok později vznikla politická strana Jednota pro národní pokrok (Union pour le Progrès national; UPRONA), aby dovedla zemi k nezávislosti. Tato strana byla vytvořena pro všechny etnické skupiny a po volbách v roce 1961 zůstala jedinou oficiální politickou stranou až do roku 1993, kdy byl konečně zaveden vícestranický systém. Ve volbách v září 1961 tedy zvítězila UPRONA a 30. června 1962 byla vyhlášena nezávislost Burundi.

2.2.3 Nezávislost

Ze země se tedy stala konstituční monarchie, v jejímž čele stál král. V říjnu roku 1962 vznikla první burundská ústava, podle níž byl v čele monarchie král, jenž přenechává výkonnou moc vládě a zákonodárnou parlamentu. Docházelo k častému obměňování předsedy vlády v závislosti na momentálních okolnostech a etnické napětí v zemi narůstalo. Král rozpustil parlament a odmítl jmenovat vládu navrženou po volbách 1961. Byly tedy vyhlášeny nové volby, v nichž zvítězila Strana lidu (Parti du Peuple; PP) a zastupitelé byli nahrazeni jmenovanými komunálními administrátory. Tento systém vydržel až do roku 2005. V říjnu 1965 se odehrály první etnické masakry a došlo k nezdařenému pokusu o převrat, vedeném vojenskými důstojníky a četníky z řad Hutuů. V následujících dnech Hutuové a Batwové útočili na obydlí Tutsiů, což mělo za následek několik set mrtvých. Reakcí byly silné represe a poprava několika osob u vojenského tribunálu. Král opustil zemi a uprchl do Evropy, roku 1966 ho nahradil jeho syn, který byl ale ještě též rok svržen vojenským převratem pod vedením tutsijského předsedy vlády Michela Micombera.

2.2.4 I. republika (1966-1976)

28. listopadu 1966 Micombero vyhlásil republiku, prohlásil se jejím prezidentem a v prosinci jmenoval novou vládu, v jejímž čele stál generální tajemník strany UPRONA, která se stala jedinou povolenou politickou stranou. Po údajném připravování převratu Hutuy došlo na podzim 1969 k zatýkání, věznění a popravě mnoha hutuských politických představitelů, vojenských důstojníků a dalších významných hutuů. Armádě čím dál více dominovali Tutsiové, politické a etnické napětí v zemi se stupňovalo. Roku 1972 Micombero propustil všechny členy vlády, což vedlo k propuknutí hutuského povstání na jihu země, při němž bylo zavražděno přibližně 2 000 Tutsiů. V následujících dnech bylo zabito dalších 10 000 Tutsiů. Poté vláda zahájila násilné protiútoky, cílené na hutuskou elitu, při nichž bylo zmasakrováno na 200 000 lidí. V srpnu tohoto roku již v Burundi údajně nebyli žádní vzdělaní Hutuové – všichni byli buď zavražděni či uprchli. Proto se stali tzv. „nižší“ třídou.

2.2.5 II. republika (1976-1987)

1. listopadu 1976 došlo k násilnému převratu a moci se chopil Tutsi Jaen-Baptista Bagaza. 1981 vznikla nová ústava a o tři roky později byl Bagaza jako jediný kandidát zvolen prezidentem. Následující období se vyznačuje porušováním lidských práv, zatýkáním členů opozice a potlačováním náboženských aktivit.

2.2.6 III. republika (1987-1993)

Roku 1987 byl Bagaza svržen při povstání, vedeném majorem Pierrem Buyoyou. Ten poté rozpustil opoziční politické strany, zrušil ústavu z roku 1981 a zřídil vlastní vládnoucí Vojenský výbor pro národní spásu (Military Committee for National Salvation; CSMN). Mezitím se nadále stupňovalo napětí mezi většinovými Hutuy a vládnoucími Tutsii, které o rok později vyústilo v násilnosti na severu země. Hutuské povstání a následná odvěta vládních vojsk za sebou zanechala několik set mrtvých Tutsiů, na 20 000 mrtvých Hutuů a tisíce uprchlíků do sousední Rwandy. V říjnu 1988 Buyoya jmenoval národní komisi, která vydala oficiální prohlášení, v němž uznala problém mezi Hutuy a Tutsii – šlo vůbec o první oficiální uznání tohoto problému. V březnu 1992 byla přijata nová ústava, která zaručila pluralitní politický systém a nastavila pro burundské instituce pětileté volební období. Poté tedy započaly kampaně před volbami, které se měly konat v červnu 1993. Těžištěm kampaní byly především etnické otázky a rivalita mezi hutuskými (FRODEBU)⁴ a tutsijskými (UPRONA) stranami.

2.2.7 Občanská válka (1993 – 2006/8)

V parlamentních volbách zvítězila strana FRODEBU a její předseda Melchior Ndadaye se stal prvním hutuským prezidentem Burundi. Vládu sestavovali společně s tutsijskou UPRONA, jejíž předseda se stal premiérem. Ndadaye provedl reformy, týkající se návratu hutuských uprchlíků a s tím souvisejícího vlastnictví pozemků. Došlo i k velkým změnám v administrativě – Hutuové byli povyšováni, Tutsiové sesazováni. Poté, co Ndadaye vyhlásil podobné změny i v armádě, podnikli armádní představitelé v říjnu útok na prezidentský palác a Ndadayeho spolu s několika dalšími vysokými státními představiteli zavraždili. To mělo za následek další krveprolití a útěk na 350 000 uprchlíků do sousedních zemí. V zemi docházelo k popravám představitelů strany UPRONA a k masakrování Tutsiů.

Roku 1994 se k moci opět dostala FRODEBU a prezidentem byl zvolen Cyprien Ntayamira, situace se ale nadále zhoršovala. V dubnu 1994 prezident Ntayamira umírá v sestřeleném letadle společně s prezidentem Rwandy, Juvénalem Habyarimanou. Tato událost měla za následek genocidu Tutsiů ve Rwandě a vyhrocení nepokojů v Burundi. Zhoršení bezpečnostní situace bylo ještě umocněno přílivem uprchlíků ze Rwandy. Vlivný představitel FRODEBU, Léonard Nyangoma,

---

⁴ Front pour la Démocratie au Burundi, česky Fronta za demokracii v Burundi

založil Národní radu pro obranu demokracie (Conseil national pour la defense de la démocratie; CNDD) s přidruženým ozbrojeným hnutím Síly pro obranu demokracie (Forces de defense dela démocratie; FDD). V letech 1995 až 1996 většina humanitárních organizací kvůli špatné bezpečnostní situaci pozastavila své aktivity v Burundi, v červenci 1996 byl svržen prezident v převratu vedeném Pierrem Buyoyou. Ten vzápětí zrušil ústavu a zavedl přechodný systém s omezenou činností politických stran. Došlo k realizaci obřích operací násilného přeskupování obyvatel, což odsoudily mezinárodní organizace i sousední země, a na Burundi bylo uvaleno embargo. Do roku 1997 v přeskupovacích táborech žilo kolem 800 000 lidí, po celé zemi vznikala rebelská hnutí.

V červnu 1998 byla vyhlášena nová ústava, v téže době byly v Tanzánii za účasti tamního prezidenta Nyerereho zahájeny rozhovory mezi burundskou vládou, politickými stranami a rebelskými hnutími. V jejich důsledku došlo v lednu 1999 k uvolnění embarga a v srpnu 2000 k podpisu mírové dohody ve městě Arusha. Až více než rok poté, v listopadu 2001, byla sestavena přechodná vláda a premiérem se stal Hutu z FRODEBU, prezidentem Tutsi Buyoya z UPRONA. Hlavní rebelská skupina FDD nicméně příměří odmítala a boje začaly opět nabírat na síle. V dubnu 2002 byla do Burundi vyslána mise AMIB (vojáci Jižní Afriky, Etiopie a Mozambiku), která byla o dva roky později nahrazena misí ONUB (mírové síly OSN).⁵ V prosinci téhož roku bylo podepsáno příměří, ale o měsíc později boje propukly nanovo. V říjnu 2003 podepsali prezident a představitel FDD protokol o dělbě moci v oblastech politiky, obrany a bezpečnosti a v listopadu uzavřeli dohodu o bezpečnosti, jež měla sloučit rebely s vládními vojsky a tím vytvořit Sílu národní obrany. Roku 2004 převzaly dohled nad průběhem mírového procesu mírové síly OSN, které společně s vládou zahájily proces demobilizace a odzbrojování. V září 2006 byla podepsána mírová dohoda mezi vládou a jednou z posledních rebelských skupin.

V lednu 2007 byly mírové síly OSN (ONUB) vystřídány integrovaným úřadem OSN (BINUB). V květnu 2008 konečně bylo uzavřeno příměří i s poslední skupinou povstalců. Po patnácti letech tak došlo k ukončení občanské války, jež měla pro tak malou zemi, jakou je Burundi, devastující následky – odhaduje se, že zemřelo 200 až 350 tisíc lidí.

2.2.8 Poválečná obnova

Mezi květnem a zářím 2010 se konaly komunální a poté i parlamentní volby. Před volbami i v jejich průběhu docházelo k násilnostem a zastrašování ze strany většiny větších politických stran, většina incidentů však byla připisována vládní CNDD-FDD. Během 14 dní před komunálními volbami došlo k přinejmenším pěti politicky motivovaným vraždám.

---

⁵ Více se problematikou činnosti OSN v Burundi zabývám v kapitole 3 Přístup OSN.

V komunálních volbách zvítězila vládnoucí strana CNDD-FDD, podle opozice za to ale vdělila masivním podvodům a kampani, založené na uplácení a zastrašování. Opoziční strany se tedy rozhodly vytvořit koalici, která vyhlásila bojkot dalších voleb. Jak vládní CNDD-FDD, tak opozice se dopouštěly politicky motivovaného násilí.

Prezidentské volby v červnu se tedy rozhodlo bojkotovat všech šest zástupců opozičních stran, takže jediným kandidátem zůstal aktuálně úřadující prezident Pierre Nkurunziza. Parlamentních voleb v červenci se zúčastnila jediná opoziční strana UPRONA. I přesto CNDD-FDD získala více než 80 % křesel.

V průběhu června a července bylo uvězněno více než 250 členů opozičních stran, kteří byli mnohdy obviňováni z činů, které v Burundi nejsou považovány za zločin, např. „podněcování lidí, aby nešli k volbám“. Někteří členové opozice byli mučeni, třem čelním představitelům opozičních stran bylo nelegálně zabráněno opustit zemi. V červnu byly všechny aktivity opozice zakázány. Tento zákaz byl koncem července opět zrušen, ale přesto docházelo k dalším zásahům proti opozičním aktivitám. Země nicméně neupadla do větších násilností, a tak mezinárodní pozorovatelé volby popsali jako „poklidné“.

2.3 Uganda

Historii Ugandy jsem rozdělila opět na období před kolonizací, kolonizaci a nezávislost. V období nezávislé Ugandy jsem ještě více zaměřila na hrůzovládu Idiho Amina v 70. letech.

2.3.1 Předkoloniální období

Jako první toto území osídlili lovci-sběrači, jejichž potomky můžeme dodnes nalézt mezi pygmeji v západní části Ugandy. V období před 2500 až 1500 lety sem přišly národy ze střední a západní Afriky a osídlily jižní části země. Přistěhovalci s sebou přinesli zemědělství, dovednost zpracování železa a nové myšlenky sociální a politické organizace, což kolem 15. až 16. století vyústilo v rozvoj centralizovaných království, mezi které patřily např. Buganda, Buňoro-Kitara a Nkore.

Okolo roku 1000 n. l. přišly na toto území další národy ze severu. Byli to pastevci a farmáři, kteří se usadili především v severních a východních částech země. Někteří proniknuli na již osídlená území a splynuli s tehdy již existující společností. K migraci docházelo až do 16. Století.

Ve 30. letech 19. století sem ze svých enkláv na pobřeží indického oceánu začali pronikat arabští obchodníci a otrokáři. Našli zde několik království s rozvinutým politickým systémem. Po nich v 60. letech následovali britští cestovatelé a abolitionisté, kteří se snažili vypátrat pramen Nilu a ukončit otrokářství. V roce 1877 do země přijeli protestanští misionáři a po nich o dva roky později katoličtí misionáři.

2.3.2 Kolonizace

Roku 1888 se Buganda dostala pod správu Britské východoafrické společnosti, což bylo potvrzeno britsko-německou dohodou v roce 1890, která Británii přiznala nadvládu nad Ugandou a Keňou. Kvůli vysokým nákladům se společnost musela roku 1893 stáhnout a její správní funkce převzal britský komisař. V roce 1894 se Království Uganda stalo britským protektorátem, který byl roku 1896 rozšířen i na Buňoro-Kitaru, Nkore a další oblasti. V roce 1902 byl protektorát rozšířen na východ i na území dnešní Keni. V průběhu kolonizace se sem natrvalo stěhovalo jen málo evropanů, Uganda ale nalákala mnoho Indů, z nichž se stali významní hráči v místním obchodě.

2.3.3 Nezávislost

Velká Británie poskytla Ugandě nezávislost v roce 1962 a první volby se konaly 1. března 1961. Uganda se stala republikou, přičemž zůstala členem Commonwealthu. V následujících letech docházelo k soupeření mezi zastánci centralizovaného státu a těmi, kteří dávali přednost volné federaci se silnou rolí místních kmenových království. To vyvrcholilo v únoru 1966, kdy první předseda vlády Milton Obote zrušil ústavu a převzal všechnu moc do svých rukou. Nová ústava v září 1967 zrušila tradiční království, poskytla prezidentovi ještě větší moc a přeměnila Ugandu na centralisticky řízenou republiku.

2.3.4 Idi Amin

25. ledna 1971 došlo k vojenskému převratu pod vedením velitele ozbrojených sil Idi Amina a Obote byl nucen uprchnout do Tanzánie. Amin se prohlásil prezidentem, rozpustil parlament a upravil ústavu tak, aby měl absolutní moc. Poté vypověděl všechny asijské přistěhovalce a začala vláda teroru proti jeho odpůrcům, mučení a vraždy desítek tisíc lidí.

Roku 1976 se prohlásil za „prezidenta na celý život“. Jeho osmiletá vláda měla za následek ekonomický pokles, sociální rozvrat a masivní porušování lidských práv. Terčem Aminových politických perzekucí se staly především některé etnické skupiny, které podporovaly Oboteho a zároveň tvořily velkou část armády. Odhaduje se, že během Aminovy vlády teroru bylo zavražděno více než 100 000 Ugandů, některé odhady se pohybují až kolem 300 000 obětí.

Roztržka ohledně ugandských uprchlíků, kteří měli tábor poblíž ugandských hranic, vyústila v útok ugandské armády na Tanzánii. V říjnu 1978 tanzanská armáda invazi odrazila a za podpory ugandského exilu vedla válku za osvobození proti Aminovu vojsku a Libyjským vojákům, kteří mu byli vysláni na pomoc. 11. dubna 1979 obsadili Kampalu a Amin se zbývajícími vojenskými jednotkami uprchl do Saúdské Arábie.

2.3.5 Po roce 1979

Po sesazení Idi Amina Ugandská národněosvobozenická fronta (Uganda National Liberation Front; UNLF) vytvořila prozatímní vládu, která zavedla vládní systém správy a vytvořila „parlamentní“ orgán, známý jako Národní poradní komise (National Consultative Commission; NCC). NCC a kabinet odrážely dva velmi odlišné politické pohledy. Po roztržce ohledně rozsahu moci prezidenta do této funkce NCC dosadila jiného představitele, kterého ale vzápětí v květnu 1980 rovněž odvolala. Poté v Ugandě vládla vojenská komise. V prosinci roku 1980 se konaly další volby a k moci se dostal Ugandský lidový kongres (Uganda People's Congress; UPC) pod vedením Miliona Oboteho. Obote se stal prezidentem a za jeho vlády zlomily bezpečnostní jednotky jeden z nejhorších rekordů v oblasti lidských práv. Ve snaze potlačit povstání Armády národního odporu (National Resistance Army; NRA), vedené Musevenim, došlo ke zpusťování velké části země.

Obote vládl až do 27. července 1985, kdy vojenská brigáda obsadila Kampalu a vyhlásila vojenskou vládu, poté uprchl do exilu v Zambii. Nový režim, pod vedením bývalého velitele obranných sil, zahájil vyjednávání s NRA a zavázal se dodržovat lidská práva, ukončit soupeření mezi kmeny a provést svobodné a spravedlivé volby. Mezitím ale masivní porušování lidských práv pokračovalo, jak vláda podnikala brutální protipovstalecké akce a snažila se zničit podporu NRA.

Rozhovory mezi vládou a NRA probíhaly na podzim 1985 v Nairobi, s Keňským prezidentem Danielem arap Moi, který se snažil o uzavření příměří a vytvoření koaliční vlády v Ugandě. Přestože NRA s příměřím koncem roku 1985 souhlasila, v bojích nepolevila a koncem ledna 1986 obsadila Kampalu. Vládní síly byly donuceny uprchnout na sever do Súdánu. Povstalecké jednotky ustavily vládu a Museveni se stal prezidentem.

2.3.6 Yoweri Museveni

Většinu ve vládě tvořilo Hnutí národního odporu (National Resistance Movement; NRM), které založil Museveni a jeho stoupenci. Hnutí národního odporu (či pouze „Hnutí“) ukončilo období zneužívání lidských práv dřívějšími vládami, zahájilo významnou politickou liberalizaci a svobodu tisku, a po konzultaci s MMF, SB a vládami donorů zahájilo rozsáhlé ekonomické reformy. Museveni proměnil trosky Ugandy, které zůstaly po Aminovi a Obotem, na základě filosofie soběstačnosti a odmítání korupce na ekonomický zázrak. Západní státy mu pomohly s transformací země.

Od roku 1986 byl proti vládě veden ozbrojený odpor skupinami Uganda People's Democratic Army a Holy Spirit Movement. Až do současnosti existuje jen Armáda božího odporu (Lord's Resistance Army; LRA), extrémistická skupina vzbouřenců,

pocházející ze Súdánu, která má na svědomí mnoho únosů dětí, z nichž se pak stali vojáci či sexuální otroci.

Roku 1993 byla přijata nová ústava, jež umožnila obnovení tradičních království, k čemuž došlo ještě téhož roku. Tato království však mají spíše jen obřadní funkci a nejedná se tedy o skutečnou autonomii. Řada organizací v Ugandě však stále požaduje přeměnění země na federaci, v níž by království měla postavení spolkových států s rozsáhlou autonomií.

Těsné pouto se Rwandou vedlo v roce 1997 ke spolupráci těchto dvou států na svržení Zairského prezidenta Mobutu Sese Seka v První Konžské válce, ve prospěch vůdce vzbouřenců Laurenta Kabily. O rok později byla vzájemná spolupráce obnovena při sesazení právě Kabily, jenž se jim mezitím odcizil. Mezi lety 1998 a 2003 byly obě země zataženy do druhé konžské války v přejmenované Demokratické republice Kongo, a vláda pokračovala v podpoře povstaleckých skupin, jakou bylo např. Hnutí za osvobození Konga (Movement for the Liberation of Congo) a některé frakce Konžské shromáždění za demokracii (Rally for Congolese Democracy). V září 2002 byla podepsána mírová dohoda a v květnu 2003 došlo ke stažení posledních jednotek z DRK.

V srpnu 2005 parlament odhlasoval změnu ústavy ve prospěch zvýšení možného počtu znovuzvolení prezidenta, aby se Museveni mohl ucházet o třetí volební období. V referendu v červenci 2005 bylo 92,5 % pro obnovení pluralismu, čímž by došlo ke zrušení systému žádné strany či „Hnutí“. V říjnu 2005 se vrátil z exilu Kizza Besiye, politický soupeř Museveniho, aby se ve volbách 2006 ucházel o prezidentské křeslo. V tomtéž měsíci v Jižní Africe zemřel Milton Obote. V únoru 2006 Museveni opět zvítězil ve volbách.

V srpnu 2006 povstalci z LRA souhlasili s vyhlášením příměří. Až do této chvíle unesli celkem 8 000 až 10 000 dětí, a kvůli bojům a strachu z únosů bylo v severní Ugandě odsunuto až 1,5 milionu lidí. Čtyři hlavní vůdci LRA byli Mezinárodním trestním soudem obviněni ze zločinů proti lidskosti. V únoru 2008 uzavřela LRA s vládou trvalé příměří. LRA ještě v roce 2008 několikrát oddálila podpis dohody, čímž se naděje na formální mír rozplynuly. Nicméně poté, co na povstalecké základny zaútočily armády Ugandy, Jižního Súdánu a Konga, byla dohoda nakonec podepsána v lednu 2009.

2.4 Shrnutí

Z historického hlediska můžeme pozorovat mnohé podobnosti mezi třemi státy, jimiž se zabývám v této práci. Více společných prvků lze samozřejmě nalézt mezi Rwandou a Burundi, které sdílí značnou část dějin.

Území všech třech států bylo osídleno nejprve kmeny pygmejů, a to již v době kamenné. Později přicházely kmeny Hutu a Tutsi, na území Ugandy se usídlilo více různých kmenů a vzniklo zde několik samostatných království.

Později následovala – jako ve většina afrických zemí – kolonizace evropskými mocnostmi. Rwandu a Burundi na konci 19. století obsadilo Německo, a začlenilo je do Německé východní Afriky. Po první světové válce a porážce Německa ale připadly jako mandátní území „Ruanda-Urundi“ pod správu Belgie. Na celém území docházelo k protěžování Tutsiů a znevýhodňování Hutuů. Uganda se nejprve dostala pod správu Britské Východoafrické společnosti, později se stala britským protektorátem.

Nezávislosti dosáhly všechny tři země v roce 1962. Ve všech třech státech proběhly volby, Rwanda a Uganda se staly republikou, zatímco Burundi monarchií, v jejímž čele stál král. Všechny tři země ale byly vnitřně velmi nestabilní a inklinovaly k autoritářským režimům. K této změně došlo již v roce 1966 současně v Burundi i Ugandě, ve Rwandě „až“ roku 1973.

Ve Rwandě byl přechod k autoritářskému státu velmi pozvolný. Roku 1965 zde již existovala pouze jediná strana, k eskalaci napětí a převratu došlo ale až roku 1973, kdy se moci chopil generál Juvénal Habyarimana. Ten se sice snažil o zlepšení lidských práv, nicméně země byla terčem neustálých útoků emigrantů ze sousedních států a docházelo ke stupňování nevraživosti mezi Hutu a Tutsi. Z tutsijských uprchlíků se zformovala Rwandská vlastenecká armáda, v jejímž čele stál Paul Kagame. Její útoky a tlak opozice a mezinárodního společenství sice rwandskou vládu přiměl k reformám, v roce 1994 však došlo k sestřelení letadla s prezidenty Rwandy a Burundi, což mělo za následek genocidu nevídaných rozměrů. Tu po třech měsících ukončila až právě Rwandská vlastenecká armáda. Od té doby se u moci drží Paul Kagame, jenž se snaží o dosažení smíru mezi oběma etniky.

V Burundi se od roku 1966 odehrála řada státních převratů, docházelo k popravám, zatýkání, potlačování náboženských aktivit a dalšímu porušování lidských práv. Vystřídalo se několik vládců, těžištěm konfliktů byly po celou dobu etnické otázky a soupeření mezi hutuskými a tutsijskými stranami. To vyvrcholilo v roce 1993, kdy vypukla občanská válka. Ta se táhla až do roku 2008, kdy bylo uzavřeno příměří i s poslední skupinou povstalců.

V Ugandě roku 1966 všechnu moc převzal Milton Obote, což o rok později ještě potvrdil novou ústavu. V roce 1971 jej ale svrhnul Idi Amin, jehož osmiletá hrůzovláda měla za následek ekonomický pokles, sociální rozvrat a masivní porušování lidských práv. Roku 1979 byl sesazen a o rok později se k moci dostal opět Obote. Situace v zemi se ale nelepšila a porušování lidských práv se ještě stupňovalo. Roku 1986 hlavní město Ugandy dobyla Armáda národního odporu a její vůdce

Yoweri Museveni. Ten ukončil období porušování lidských práv a zahájil transformaci země.

Ve všech zemích je tedy v současnosti více či méně demokratický režim. Nejdříve se objevil v Ugandě, již v roce 1986, později v roce 1994/5 ve Rwandě a až v roce 2008 v Burundi. Ve dvou zemích se navíc po celou dobu u moci udržuje tatáž výrazná osobnost – Paul Kagame ve Rwandě a Yoweri Museveni v Ugandě. Rwandy i Ugandy se také dotkly dvě občanské války v sousední Demokratické republice Kongo. Obě země se v roce 1997 rozhodly spolupracovat na svržení tehdejšího Zairského prezidenta Mobutu Sese Seka a dosazení vůdce povstalců Laurenta Kabily k moci. Tato spolupráce se opakovala v období 1998 až 2002, kdy bylo jejich cílem sesazení právě Laurenta Kabily.

Relativně nejstabilnější situace, v období po nastolení demokracie, je ve Rwandě. Od roku 1995, kdy se k moci dostal Paul Kagame a vláda národní jednoty, je vyvíjeno velké úsilí o stabilizaci sociální i ekonomické situace. Na vyřešení genocidy již od roku 1994 intenzivně pracuje Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu, Rwandské soudnictví a tradiční kmenové soudy Gacaca, které by měly přispět ke smíru ve společnosti. Pravidelně se konají demokratické volby, vláda netoleruje korupci, provedla tržně orientované reformy a snaží se mnoha způsoby o snížení chudoby.

Situace v Ugandě je již o poznání méně stabilní. Od roku 1986 je tedy u moci Yoweri Museveni a jeho strana Hnutí národního odporu. Tato vláda ukončila období porušování lidských práv, zahájila významnou liberalizaci, obnovila svobodu tisku a začala potlačovat korupci. Rovněž navázala spolupráci s MMF a SB a po dohodě s těmito dvěma finančními institucemi zahájila rozsáhlé ekonomické reformy, díky nimž započal úspěšný rozvoj. Problémem však zůstává odpor ozbrojených skupin, který začal již v roce 1986. Do dnešních dní existuje pouze jediná skupina – Armáda božího odporu, která má na svědomí únosy několika tisíc dětí. V roce 2009 však došlo konečně k podpisu příměří mezi vládou a touto skupinou vzbouřenců.

Asi nejkřehčí je prozatím situace v Burundi, kde je demokratický režim teprve krátké tři roky. Stále zde dochází k porušování lidských práv, podvodům a jiným politicky motivovaným zločinům. Země se však snaží udržet křehký mír a jednotlivé incidenty prozatím nepřerostly do větších násilností.

Bude jistě zajímavé, podívat se v tomto historickém kontextu na ekonomický vývoj všech tří zemí a jejich současnou hospodářskou situaci.

3 PŘÍSTUP OSN

Protože OSN se tak či onak někdy zapojila do dění na území všech 3 států, rozhodla jsem se další kapitulu své práce věnovat právě přístupu OSN k tamním situacím. Nejhlouběji jsem se věnovala jejímu zapojení ve Rwandě v období před genocidou a během ní, kdy OSN sehrála důležitou roli, či ji naopak sehrát měla a nakonec se tak bohužel nestalo.

3.1 OSN a její přístup k situaci v Rwandě

V roce 1993 byl do Rwandy vyslán speciální zpravodaj Komise pro lidská práva, aby zhodnotil tamní dění. Ve své zprávě zmiňuje etnicky a politicky motivované násilnosti, kdy pachatelé a iniciátoři jsou vysoce postavení činitelé na vládní úrovni stejně jako běžní občané, a není si jist, zda lze tyto události označit za genocidu, ale přiklání se k tomu, že ano. Bohužel, tato zpráva se nedostala k výše postaveným úředníkům a byla zametena pod stůl.

Ještě téhož roku byli na žádost Ugandy a Rwandy v rámci mise UNOMUR (United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda) podél společné hranice vysláni vojenští pozorovatelé. Jejich úkolem bylo monitorovat toto území, zabránit využití hranice pro vojenské účely, zamezit přechodu zbraní přes hranice a usnadnit dodávky potravin a léků.

Později byla do Rwandy na základě dohod z Arushi vyslána mise UNAMIR (United Nations Assistance Mission for Rwanda). Dle Arushských dohod totiž měla být do země vyslána neutrální mezinárodní síla. Jednalo se o peacekeepingovou misi, jejímž úkolem bylo mmj. zajištění bezpečnosti a dodržování lidských práv, usnadnění distribuce humanitární pomoci, odzbrojování apod. Této misi velel generál Romeo A. Dallaire a byla pod ni začleněna dřívější mise UNOMUR.

Dne 11. ledna 1994 byla OSN upozorněna generálem Dallairem na plány radikální skupiny Hutuů. Jednalo se např. o spiknutí za účelem vraždy příslušníků mírových sil a rwandských poslanců, o sklady zbraní a seznamy Tutsiů, kteří mají být zabiti. Ani tato zpráva se však nedostala do vyšších míst a nebyla jí věnována žádná pozornost.

Dne 7. dubna 1994, právě den po sestřelení letadla s prezidentem Habyarimanou, bylo umučeno deset belgických vojáků, přesně jak bylo OSN o tři měsíce dříve varováno. Belgie samozřejmě dala přednost ochraně života svých občanů, a tak došlo ke stažení belgického kontingentu ze Rwandy.⁶ Rozvinutý svět se nijak neangažoval.

---

⁶ To pak bylo příčinou např. incidentu ve škole v Kigali. Zhruba stovka belgických vojáků hlídala školu, ve které se ukrylo asi dva tisíce pronásledovaných Tutsiů, a chránili je před rwandskou armádou a dalším Hutuům, čekajícím venku. V tuto chvíli přišel příkaz z Bruselu, aby belgičtí vojáci opustili zemi.

Tepřve 21. dubna 1994 jednala o situaci ve Rwandě Rada bezpečnosti OSN. Měla několik návrhů dalšího postupu, nakonec se však rozhodla pro stažení většiny vojáků. Až v polovině května 1994 bylo rozhodnuto Rwandánům pomoci a byla ustavena mise UNAMIR II, která však nikdy nebyla uskutečněna.

Až 20. června 1994 samotná Francie provedla operaci Turquoise – vytvořila jakousi humanitární zónu na jihozápadě Rwandy pro bezpečný odchod uprchlíků do Tanzánie a Zairu. Bohužel ani tato akce nebyla zcela úspěšná, protože s uprchlíky ze země utekli i pachatelé genocidy.

3.2 OSN a její přístup k situaci v Burundi

Roku 1996 došlo v Burundi ke svržení vlády a prezidenta menšinou Tutsiů, což Rada bezpečnosti OSN odsoudila a vyzvala armádu k obnovení ústavního pořádku. Nepokoje a boje mezi armádou a povstalci ale nabíraly na intenzitě, několik set tisíc lidí uprchlo přes hranice a sousední země uvalily na Burundi hospodářské embargo.

Roku 1998 byly v Tanzánii za účasti tamního prezidenta Nyerereho zahájeny mírové rozhovory, které vedly k dohodě o příměří a zrušení embarga ze strany sousedních zemí. Po smrti Nyerereho se zprostředkovatelské role ujal Nelson Mandela, díky němuž byla v později v Arushi podepsána dohoda o míru a usmíření.

Rada bezpečnosti toto přivítala a vyzvala strany, které dohodu o příměří dosud nepodepsaly, aby se připojily. Za podpory OSN a Africké unie se k této dohodě na počátku roku 2003 připojily tři hlavní skupiny.

V dubnu 2003 schválila Africká unie v rámci Africké mise v Burundi (African Mission in Burundi; AMIB) rozmístit v zemi 3 500 vojáků a 120 vojenských policistů. Na konci dubna byl do úřadu uveden hutuský prezident a tutsijský viceprezident, což potvrdilo přechod výkonné moci na hutuskou většinu. Ještě týž rok ale došlo ke srážkám mezi vládními silami, frakcí CNDD-FDD a Palipehutu/FNL, k bojům a drancování. Krvavé boje zachvátily i hlavní město Bujumburu, OSN tam tedy ponechala jen nezbytný personál.

V listopadu téhož roku byla nicméně podepsána celková dohoda o příměří, kterou CNDD-FDD získala podíl na vojenských, politických a bezpečnostních záležitostech země. V tomto okamžiku bylo důležité vytvořit bezpečné prostředí a pomoci stranám při odzbrojování. Klíčová byla role jednotek AMIB, která ale byla oslabena

---

Nepočkali na vystřídání příslušníky jiné armády, vždyť ve Rwandě nebyli sami, jednoduše odešli. V důsledku toho byli během několika hodin téměř všichni ukrytí Tutsiové povražďeni. Zdroj: Aegis Trust. *Rwanda: The Preventable Genocide* (1998). Str. 64. [online]. [cit. 2011-04-02]. <http://www.aegistrust.org/images/stories/oaureport.pdf>

nedostatkem financí, což vyvolávalo obavy. Africká unie nakonec požádala OSN, aby vedení mise převzala. V květnu 2004 tedy Rada bezpečnosti schválila Misi OSN v Burundi (United Nations Operation in Burundi; ONUB). Mise měla být ze začátku tvořena stávajícími silami AMIB, a tak více než 2 tisíce vojáků přešlo pod vlajku OSN. Mise ONUB měla mandát použít všechny nezbytné prostředky k zajištění dodržování dohod o příměří, dohlížet na proces odzbrojování a monitorovat nelegální přesuny zbraní přes hranice. Mise také měla pomoci vytvořit podmínky pro humanitární činnosti a dobrovolný návrat uprchlíků a rovněž vytvořit bezpečné prostředí pro konání svobodných voleb.

Mise ONUB byla ukončena podle plánu 31. prosince 2006. Vojáci OSN napomohli vybudovat demokraticky zvolené struktury. Mírovou operaci nahradil integrovaný úřad OSN (Bureau Intégré des Nations Unies au Burundi; BINUB), který podporuje přechod k dlouhodobé stabilitě v zemi.⁷

3.3 OSN a její přístup k situaci v Ugandě

OSN zasáhla na území Ugandy v roce 1993 v rámci mise UNOMUR. Ta se však netýkala občanské války v Ugandě, ale konfliktu na hranici se Rwandou. Vojenští pozorovatelé měli zabránit využití hraniční oblasti pro vojenské účely, hlavně co se týče dodávek zbraní do Rwandy. Po konzultaci s ugandskou vládou tedy byli podél hranice rozmístěni vojenští pozorovatelé, nejprve na období šesti měsíců, ale jejich mandát byl později prodloužen. Hlavním úkolem mise bylo toto území monitorovat, zabránit přechodu zbraní přes hranice a usnadnit dodávky potravin a léků.

V říjnu 1993 byla ustavena mise UNAMIR⁸, pod níž byla mise UNOMUR posléze začleněna. Po vypuknutí genocidy ve Rwandě byl mandát mise opět prodloužen a jeho aktivity rozšířeny po celé délce hranic. Počet vojenských pozorovatelů byl postupně redukován a v září 1994 byla mise ukončena. UNOMUR tedy svůj mandát splnila a hrála významnou úlohu ve zmírňování napětí či dodávkách zásob, její vliv na konflikt ve Rwandě však nebyl prakticky žádný.

3.4 Shrnutí

OSN tedy více či méně ovlivnila dění ve všech třech státech. Nejvýraznější roli sehrála zřejmě roku 1994 ve Rwandě, či ji alespoň sehrát měla. Názory odborníků na to, co se tehdy odehrálo, se dodnes různí. Je však prokazatelné, že OSN disponovala informacemi, které více než jen naznačovaly, co se roku 1994 má stát. Tyto informace se však z nějakého důvodu nedostaly na vyšší místa a OSN tedy nijak nezasáhla. Když

---

⁷ Zdroj: Informační centrum OSN v Praze. *Rekordní rok mírových operací OSN*. [online]. [cit. 2011-04-02]. <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1279>

⁸ Více se této misi věnuji v podkapitole 3.1 OSN a její přístup k situaci ve Rwandě.

už genocida vypukla, jejím jediným rozhodnutím bylo stažení vojska, které nemělo mandát, aby mohlo jakkoli zasáhnout a situaci zmírnit. Všechny plány a dobré myšlenky ztroskotaly na byrokratickém aparátu a OSN tedy ve Rwandě nijak výrazněji nepomohla.

Úloha OSN v Burundi byla – ve srovnání se Rwandou – jen velmi podružná. I zde musel rozhodující krok učinit někdo jiný. OSN „pouze“ rétoricky odsoudila státní převrat a spíše jen virtuálně podporovala mírové rozhovory. Až Africká unie sem vyslala svoje vojáky a vojenské policisty, kteří měli napomoci stabilizaci bezpečnosti situace v zemi. OSN se reálně zapojila až v květnu 2004, kdy Africké unii došly finanční prostředky na další udržování své mise v Burundi a její vojáci přešli pod vlajku OSN. Nelze však pochybovat o tom, že OSN tím napomohla vytvořit bezpečnější prostředí a budovat demokratický systém.

Na území Ugandy OSN mírně zasáhla pouze v rámci mise UNOMUR, zaměřené na Rwandu a kontrolu jejích hranic s Ugandou.

4 ZAHRANIČNĚ POLITICKÁ ORIENTACE

Orientace zahraniční politiky bývalých kolonií bývá do značné míry určena právě vazbami s koloniálními mocnostmi, které si země vytvořily v minulosti. Některé se od tohoto směřování odchýlily, jiné se jej snaží posílit. Zahraniční politika je nicméně velmi významná jak z diplomatické, tak z ekonomické stránky. Proto jsem se rozhodla další kapitolu své práce věnovat právě stručnému přehledu zahraničně politické orientace všech tří zemí.

4.1 Rwanda

Rwanda je členem mnoha mezinárodních organizací i regionálních uskupení.

- Mezinárodní organizace: OSN, MMF, SB, WTO, Commonwealth
- Regionální uskupení: Africká unie (AU); Common Market for Eastern and Southern Africa (Comesa); EAC (East African Community); African, Caribbean and Pacific Group of States (ACP); Economic Community of the Great Lakes Countries (CEPGL); New Partnership for Africa's Development (NEPAD)

Nejčerstvější je členství Rwandy v Commonwealthu z konce roku 2009, které má formálně potvrdit silnější orientaci země na Velkou Británii.

Přetrvává diplomatická roztržka mezi Rwandou a Francií. Prezident Kagame obvinil Francii, že byla jak vojensky tak diplomaticky zapletena do genocidy, a je za ni tedy přímo zodpovědná. Řada pachatelů genocidy uprchla do Francie, kde začala vznášet obvinění na rwandské občany včetně nejvyšších představitelů, na jejichž základě je poté francouzská justice žaluje. Navíc soudce, přezkoumávající pád letadla s prezidentem Habyarimanou, jelikož na palubě byli i francouzští občané, obvinil Kagameho, že je za sestřelení letadla zodpovědný. Takto byl tedy obžalován prezident i dalších 8 členů vlády. Ve Rwandě jsou tyto osoby však považovány za národní hrdiny a tato obvinění jsou chápána jako urážka. V této souvislosti dokonce Rwanda na podzim 2006 přerušila s Francií diplomatické styky.

4.2 Burundi

Burundi je členem mnoha mezinárodních organizací i regionálních uskupení.

- Mezinárodní organizace: OSN, MMF, SB, WTO
- Regionální uskupení: Africká unie (AU); Common Market for Eastern and Southern Africa (Comesa); East African Community (EAC)

Mezinárodní vztahy Burundi jsou do značné míry určeny jejími politickými a obchodními vztahy. Vztahy Burundi se sousedními zeměmi jsou také často ovlivněny

bezpečnostními otázkami. V průběhu občanské války překročilo hranice země velké množství lidí, kteří uprchli do Rwandy, DRK či Tanzánie. Největší skupina, která činí několik set tisíc lidí, je od roku 1993 v Tanzánii. Většina uprchlíků se navrátila zpět do své vlasti, někteří se rozhodli natrvalo usídlit v zemi azylu. Oblast Velkých jezer je také domovem mnoha nelegálních ozbrojených skupin. Některé skupiny burundských rebelů používaly sousední země jako základny pro vzbouřenecké aktivity. V roce 1996 bylo na Burundi uvaleno embargo ze strany států regionu, což poškodilo jejich diplomatické vztahy. Roku 1999 byly tyto sankce zrušeny a od té doby dochází ke zlepšování vztahů. Dnes má Burundi se svými sousedy blízké přátelské vztahy.

Burundi se poslední dobou snaží získat silnou pozici v regionu a klade důraz na svou účast v síti globálních vazeb. Významné pro ni je členství v EAC⁹, kam patří ještě Keňa, Rwanda, Uganda a Tanzánie. Burundi se také snaží hrát aktivní úlohu v procesech Great Lakes Conference.¹⁰ Aby Burundská vláda opět potvrdila svůj závazek udržovat mír v regionu a být loajální Africké unii, vyslala vojáky do mise AU v Somálsku (African Union Mission in Somalia; AMISOM) na udržení míru.

4.3 Uganda

I Uganda je členem mnoha mezinárodních organizací i regionálních uskupení.

- Mezinárodní organizace: OSN, MMF, SB, WTO, Commonwealth
- Regionální uskupení: Africká unie (AU); Common Market for Eastern and Southern Africa (Comesa); East African Community (EAC); Inter-Governmental Authority on Development (IGAD)

Uganda byla dříve britskou kolonií a jejich vzájemné vztahy jsou dodnes velmi těsné, přestože byly mírně oslabeny, když Uganda začala navazovat kontakty s dalšími rozvinutými zeměmi. V prvním období po získání nezávislosti byl kladen důraz na spolupráci se sousedními státy a supervelmocemi, na účast mezinárodních organizací a neangažovanost, aby tak byla ochráněna suverenita státu.

---

⁹ Východoafrické společenství (East African Community; EAC) je mezivládní organizací, která vznikla 30. listopadu 1999 a mezi jejíž členské země patřila Tanzánie, Uganda a Keňa. 18. června 2007 přistoupily ještě Rwanda a Burundi. Misí Společenství je rozšířit a prohloubit ekonomickou, politickou, sociální a kulturní integraci, aby došlo ke zlepšení životní úrovně obyvatel Východní Afriky díky zvýšení konkurenceschopnosti, zboží s přidanou hodnotou, obchodu a investicím. Zdroj: East African Community Portal. *About EAC (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-02]. <http://www.eac.int/about-eac.html>

¹⁰ Mezinárodní konference regionu Velkých jezer (International Conference on the Great Lakes Region; IC/GLR) vznikla již roku 1994, bezprostředně po genocidě ve Rwandě, a jejím úkolem je nastolit mír, bezpečnost, stabilitu a rozvoj pro obyvatele regionu Velkých jezer. Tato konference je spíš jakýmsi procesem než konferencí v pravém slova smyslu a účastní se jí 11 afrických zemí. Zdroj: Réseau Documentaire International sur la Région des Grands Lacs Africains. *Brief on the International Conference on the Great Lakes Region (2005)*. [online]. [cit. 2011-04-02]. <http://www.grandslacs.net/doc/3879.pdf>

Ugandská zahraniční politika se zásadně změnila za vlády Idiho Amina. Amin sledoval daleko agresivnější a nepředvídatelnou zahraniční politiku. Za jeho vlády Uganda vyhrožovala svým sousedům jak slovně, tak vojensky. To vedlo k mezinárodní izolaci země.

NRM poté představila úplně nové a radikální cíle zahraniční politiky. Prezident Museveni silně podporoval mezinárodní spolupráci a především tu regionální, ale kladl různé podmínky, jestli ostatní režimy nejsou rasistické, diktátorské, zkorumpované či jestli neporušují lidská práva. Ze začátku vláda NRM udržovala přátelské vztahy z Libyí, Sovětským svazem, Severní Koreou a Kubou, a to přestože většina obchodu a rozvojové spolupráce přicházela ze západu.

Všichni tři významní prezidenti Ugandy činili téměř všechna důležitá rozhodnutí, co se zahraniční politiky týče, sami. Aby upevnili svou moc, Obote, Amin i Museveni velmi často uváděli vlastní zahraniční politiku, která byla v rozporu s dosavadními vztahy. Všichni tři prezidenti také často využívali zahraniční politiku za účelem větší autonomie vlády v mezinárodních vztazích, ke zlepšení vztahu s radikálními státy či k uspokojení radikální části vlády. V takových případech vláda většinou veřejně podpořila nějaký radikální stát, zatímco sama pokračovala ve spíše konzervativní politice. Takové vztahy s radikálními zeměmi popouzely USA i Británii, nicméně pro Ugandu nehrály velkou roli.

Ugandská vláda se snaží mít s ostatními zeměmi dobré vztahy, bez ohledu na ideologickou orientaci. Vztahy se Rwandou, Kongem a Súdánem byly čas od času napjaté kvůli bezpečnostním záležitostem. Prezident Museveni aktivně usiluje o mír a podporoval mírové iniciativy v Súdánu a Somálsku.

Uganda má napjaté vztahy se Súdánem, protože Súdán dříve podporoval LRA. LRA se snažila svrhnout Ugandskou vládu a měla na svědomí brutální násilí v severní Ugandě, včetně znásilnění, únosů, mučení a vražd. V roce 2002 Uganda a Súdán obnovily diplomatické vazby a podepsaly protokol, který opravňoval vládní vojsko Ugandy (Uganda People's Defence Force; UPDF) ke vstupu do jižního Súdánu a napadení LRA. Protokol je třeba periodicky obnovovat. Další skupina povstalců v západní Ugandě a na východě DRK, Spojené demokratické síly (Allied Democratic Forces; ADF) se jako hrozba objevila v roce 1996 a způsobila velké utrpení místních obyvatel. Z větší části byla poražena UPDF. Zbytky ADF zůstávají na východě DRK.

4.4 Shrnutí

V zahraniční politice všech tří zemí lze najít mnoho styčných bodů. Rwanda, Burundi i Uganda v první řadě usilují o zapojení do globálního systému, proto jsou všechny tři státy členem mezinárodních organizací jako je OSN, MMF, SB či WTO. Všechny se rovněž snaží orientovat na regionální spolupráci, a proto usilují o dobré vzájemné

vztahy a posílení své pozice v rámci regionu. Z tohoto regionálního hlediska hraje roli hlavně členství v EAC, Comesa a AU.

Všechny tři země jsou samozřejmě nuceny čelit podobným problémům. Nejzávažnější je zřejmě otázka uprchlíků. Kvůli událostem jako byla genocida ve Rwandě, občanská válka v Burundi či útoky povstaleckých skupin v Ugandě došlo k útěku několika milionů lidí přes hranice. Po převratu v roce 1971 uprchlo z Burundi na 700 000 lidí. Další vlny uprchlíků následovaly, když po sestřelení letadla s prezidenty Rwandy a Burundi v roce 1994 následovala ve Rwandě genocida a v Burundi další desetiletí konfliktů.

Poslední dobou dochází k návratu uprchlíků, přesto ale je ještě více než 57 000 rwandců, 20 000 burundců a mnoho Ugandců rozptýleno ve 21 afrických státech. V současnosti je ve Rwandě ještě téměř 50 000 uprchlíků z DRK a Burundi, v Burundi je „pouze“ 10 000 uprchlíků z DRK, avšak největším problémem je zhruba 100 000 vnitřně přesídlených osob¹¹ v severní a západní části země. V Ugandě se nachází přes 200 000 soudánských, 27 000 konžských a 20 000 rwandských uprchlíků, zatímco uprchlíci z Ugandy a příslušníci LRA se nachází v jižním Súdánu a DRK. I zde se ale navíc nachází velký počet vnitřně přesídlených osob. Více než dvacetiletá občanská válka měla za následek vnitřní přesídlení minimálně 1,8 milionu lidí na severu Ugandy. Někteří se již začali vracet do svých domovů, přes 1,2 milionu lidí je ale nuceno i nadále zůstat v uprchlických táborech

Dochází tedy k pozvolnému návratu uprchlíků. Někteří lidé se již vrátili i bez jakékoli cizí pomoci, nicméně velký počet lidí stále zůstává v uprchlických táborech. Mnozí čekají na vyřešení a navrácení svého vlastnictví, tisíce dalších ani neví, odkud pocházejí. Navíc mnozí lidé, kteří se již vrátili, nemají přístup k pitné vodě, zdravotnickým či vzdělávacím službám, což patří mezi hlavní úskalí.¹²

---

¹¹ Vnitřně přesídlené osoby či tzv. vnitřní uprchlíci (Internally Displaced Persons, IDP) jsou běženci, kteří nevstupují na území cizích států, ale pouze se přesouvají na jiné, bezpečnější místo v rámci vlastní země. Zdroj: Bezpečí pro uprchlíky. *Úvod do uprchlické problematiky (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-02]. <http://uprchlik.ecn.cz/cz/uvod.html>

¹² Zdroj: Refugees international. *Africa (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-02]. <http://www.refugeesinternational.org/where-we-work/africa>

5 EKONOMIKA

V této kapitole bych se chtěla věnovat analýze hospodářství Rwandy, Burundi a Ugandy, a jejich vývoje v posledních letech. Ekonomickou situaci může ovlivnit celá řada faktorů, mezi které jistě patří i historický vývoj či zahraniční politika, jimž byly věnovány předešlé kapitoly mé práce. V případě těchto tří zemí bych si dovolila tvrdit, že zřejmě nejvýznamnějším faktorem byla právě historie, politická nestabilita a špatná bezpečnostní situace.

Opět se budu zabývat všemi třemi státy zvlášť. Na úvod podám základní informace o hospodářství země, podložené daty MMF. Avšak mluvíme-li o Africe, jsou na místě pochybnosti o pravdivosti a přesnosti těchto údajů. Důvodem může být jak jejich nedostupnost, tak neochota je poskytovat. Protože skutečně nedokážu a ani bych se neodvážila určit, která mezinárodní organizace disponuje přesnější statistikou, rozhodla jsem se uvést údaje z více zdrojů. Tato data, mezi která patří celkové HDP, HDP per capita, tempo růstu obou těchto ukazatelů a inflace, posléze vždy shrnu a podrobněji se budu zabývat i vývojem HDP v čase. Na závěr se budu věnovat tvorbě HDP a rozložení pracovní síly do jednotlivých sektorů hospodářství, a postoji a aktivitami vlády, co se ekonomické situace týče.

5.1 Rwanda

Rwanda je zemí s nejvyšší hustotou obyvatelstva v Africe, omezeným množstvím přírodních zdrojů a minimálně rozvinutým průmyslem. Genocida zde zničila i tak chabou ekonomickou základnu, oslabilu populaci a výrazně snížila atraktivitu země pro turisty i investory. Poslední dobou ale dochází ke stabilizaci a obnově hospodářství. HDP roste a inflace se dostala pod kontrolu.

Hlavním odvětvím hospodářství je zemědělství, v němž je zaměstnána drtivá většina (90 %) obyvatelstva, primárním zdrojem příjmů je vedle rozvojové pomoci pěstování kávy a čaje. Podmínky pro zemědělství zde jsou sice příznivé, avšak přesto produkce potravin ještě do nedávné doby nestačila držet krok s nárůstem počtu obyvatel, takže byl dovoz potravin až do roku 2008 nutností.

Jak již bylo řečeno výše, Rwanda byla a je příjemcem značné finanční podpory ze strany Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Rwandská vláda se rozhodla vsadit na tržně orientované reformy a na expanzivní fiskální politiku, zaměřenou na snížení chudoby prostřednictvím zlepšení vzdělávacího systému, infrastruktury a zahraničních i domácích investic. Překážkou je nedostatek energetických zdrojů, nestabilita v sousedních státech a nedostatečná infrastruktura.

Tabulka 1 Vývoj ekonomických ukazatelů dle MMF (HDP v mld. USD, růst HDP v %, HDP per capita v USD, inflace v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP	2,099	2,59	3,109	3,746	4,693	5,245	5,693
růst HDP	6,955	9,007	8,555	5,518	11,192	4,142	5,392
HDP per capita	236,33	286,57	337,91	398,82	489,34	535,68	569,39
inlace	11,951	9,122	8,831	9,081	15,436	10,4	6,4

Zdroj: International Monetary Fund. *Report for Selected Countries and Subjects* (2010). [online]. [cit. 2011-04-03].

http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=99&pr.y=5&sy=2004&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=714&s=NGDP_RPCH%2CNGDPD%2CNGDPDPC%2CPCIPCH&grp=0&a=

Nutno zdůraznit, že co se Rwandy – a pravděpodobně i většiny ostatních afrických zemí – týče, jedná se pouze o odhady těchto dat, takže menší odchylka je pochopitelná. Nicméně data se v jednotlivých zdrojích často až dramaticky liší a lze jen stěží odhadnout, který zdroj by mohl být blíže pravdě. Proto jsem se rozhodla zde uvést údaje, získané z více zdrojů. Rwanda je přeci jen zemí, ve které bychom vládním (a možná i jiným) číslem mohli věřit o trochu více než ve velké části Afriky, ať už kvůli její nezpochybnitelné snaze o rozvoj či kvůli politice netolerující korupci. Z tohoto důvodu by nám tato data mohla poskytnout aspoň přibližnou představu o tamní situaci.

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2010 (dle CIA)¹³

- HDP (dle směnného kurzu): 5,693 mld USD
- Růst HDP: 6 %
- Tvorba HDP dle sektorů
  - o zemědělství 42,1 %
  - o průmysl 14,3 %
  - o služby 43,6 %
- Rozložení pracovní síly (2000)
  - o zemědělství 90 %
  - o průmysl a služby 10 %
- Inflace: 6,4 %

¹³ Zdroj: Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Rwanda* (2011). [online]. [cit. 2011-04-04]. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rw.html>

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2010 (dle National Institute of Statistics of Rwanda)¹⁴

- HDP (dle směnného kurzu): 5,56 mld USD
- Růst HDP: 10 %
  - o růst zemědělství: 5 % (tahoun potravinářské plodiny o 5 % a plodiny na vývoz o 14 %)
  - o růst průmyslu: 8 % (vývoz nerostů poklesl o 11 %; výroba vzrostla o 9 %, především díky zpracování potravin, které vzrostlo o 9 %; stavebnictví vzrostlo o 9 %)
  - o růst služeb: 10 % (tahouni růst dopravy, skladování a komunikace o 9 %, růst velko- a maloobchodu o 8 %; došlo k obnově financí a pojištění a jejich nárůstu o 24 %)
- HDP per capita (dle směnného kurzu): 540 USD
- Vládní výdaje tvoří 15 % HDP
- Výdaje domácností tvoří 83 % HDP

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle Mezinárodního měnového fondu)¹⁵

- HDP (dle směnného kurzu): 5,245 mld USD
- Růst HDP: 4,142 % (v roce 2008 o 11,192 %)
- HDP per capita (dle směnného kurzu): 535,678 USD
- Růst HDP per capita: 2 %
- Inflace: 10,4 %
- Vládní výdaje tvoří 25,9 % HDP

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle Světové banky)¹⁶

- HDP (dle směnného kurzu): 5,063 mld USD
- Růst HDP: 5,3 %
- HDP per capita (dle směnného kurzu): 506 USD
- Růst HDP per capita: 2 %
- Tvorba HDP dle sektorů:
  - o zemědělství: 39 %
  - o průmysl: 13 %
  - o služby: 48 %

¹⁴ Zdroj: National Institute of Statistics of Rwanda. *GDP Annual Estimates (2010) based on 2006 benchmark* (2011). [online]. [cit. 2011-04-04].

http://statistics.gov.rw/images/PDF/GDP_National_Accounts_2010.pdf

¹⁵ Zdroj: International Monetary Fund. *Report for Selected Countries and Subjects* (2010). [online]. [cit. 2011-04-04].

[http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2010/AFR/eng/pdf/sreo1010.pdf](http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?sy=2005&ey=2015&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=65&pr1.y=10&c=714&s=NGDP_R%2CNGDP_RPCH%2CNGDP%2CNGDPD%2CNGDPPC%2CNGDPDPC%2CPPPGDP%2CPPPPC%2CPCPIPCH%2CPCPIEPCH%2CBCA_NGDPD&grp=0&a= a Regional Economic Outlook – Sub-Saharan Africa (2010). [online]. [cit. 2011-04-04]. <a href=)

¹⁶ Zdroj: The World Bank. *World Development Report 2010* (2010). [online]. [cit. 2011-04-04].

<http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2010/Resources/5287678-1226014527953/WDR10-Full-Text.pdf> a *Open Data - Rwanda* (2011). [online]. [cit. 2011-04-04]. <http://data.worldbank.org/country/rwanda>

- Inflace: 10,4 %
- Výdaje domácností tvoří 86 % HDP
- Vládní výdaje tvoří 10 %

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle UNCTADu)¹⁷

- HDP (dle směnného kurzu): 4,955 mld USD
- Růst HDP: 4,1 %
- HDP per capita (dle směnného kurzu): 496 USD
- Růst HDP per capita: 1,3 %
- Tvorba HDP dle sektorů (2008)
  - o zemědělství 40 %
  - o průmysl 15 %
  - o služby 45 %
- Lidé, pracující v zemědělství: 4,109 mil lidí (tj. 82,83 % pracovní síly)
- Výdaje domácností tvoří 85 % HDP¹⁸ (2008)
- Vládní výdaje tvoří 10,2 % HDP (2008)

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle African Development Bank Group)¹⁹

- HDP (dle směnného kurzu): 4,429 mld USD
- Růst HDP: 4,49 %
- HDP per capita (dle směnného kurzu): 443 USD
- Růst HDP per capita: 1,63 %
- Tvorba HDP dle sektorů:
  - o zemědělství 36,17 %
  - o průmysl 16,43 %
  - o služby 47,4 %
- Výdaje domácností tvoří 88,26 % HDP
- Vládní výdaje tvoří 15,75 % HDP
- Inflace: 10,31 %

Ve většině zdrojů byly nejaktuálnější dostupné údaje z roku 2009, dva však disponovaly již daty za rok 2010. Ze získaných údajů lze odhadovat, že v roce 2009 celkové HDP dle směnného kurzu činilo lehce přes 5 miliard dolarů, nebudeme-li v úvahu brát odhad Africké rozvojové banky, který se od ostatních liší o více než půl miliardy dolarů. Dle dvou zdrojů, které již obsahovaly údaje za rok 2010 (CIA a National Institute of Statistics of Rwanda) HDP vzrostl na 5,56 až 5,69 miliardy dolarů. To koresponduje i s tempem růstu HDP, které činilo 4,2 až 5,3 %. Nyní se podrobněji podíváme na vývoj celkového HDP v období mezi roky 2000 až 2010.

¹⁷ Zdroj: UNCTAD. *UnctadStat (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-04].

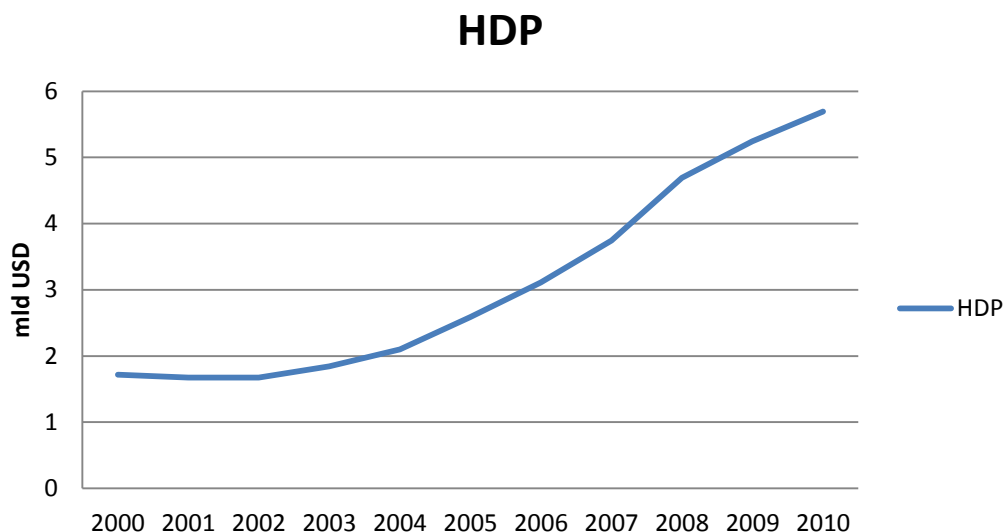
<http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx> a *Unctad Handbook of Statistics (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-04]. http://www.unctad.org/en/docs/tdstat35_en.pdf

¹⁸ Součet všech složek nedává dohromady 100 % kvůli statistickým nesrovnalostem.

¹⁹ Zdroj: African Development Bank Group. *Data Analysis (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-04]. <http://dataportal.afdb.org/DataAnalysis.aspx>

Tabulka 2 a Graf 1 Vývoj HDP v období 2000 – 2010 (v mld USD)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP	1,718	1,675	1,674	1,846	2,099	2,59	3,109	3,746	4,693	5,245	5,693

Zdroj: International Monetary Fund. Report for Selected Countries and Subjects (2010).
[online]. [cit. 2011-04-04].

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=64&pr.y=10&sy=2000&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=714&s=NGDPD&grp=0&a=>

V tabulce a grafu můžeme pozorovat stagnaci HDP do roku 2002 a posléze jeho zrychlující se tempo růstu. Úvodní stagnace byla zřejmě způsobena probíhající válkou mezi Rwandou a DRK. V roce 2002 ale došlo k podepsání příměří, v roce 2003 byla přijata nová ústava a konaly se volby, což jistě také přispělo ke stabilizaci situace. Od toho roku tedy HDP rostl poměrně vysokým tempem. Mírné zpomalení nastalo až v roce 2009, a to pravděpodobně v důsledku globální ekonomické krize. I přes toto zpomalení je ale růst HDP i nadále relativně rychlý a stabilní.

Nyní se opět vraťme ke shrnutí ekonomických dat, získaných od různých organizací a institucí. Odhady HDP per capita činí něco přes 500 dolarů, logicky s výjimkou Africké rozvojové banky, která se od ostatních výrazně odlišovala již v odhadu celkového HDP. Jeden průměrný obyvatel Rwandy má tedy na den k dispozici zhruba necelý dolar a čtyřicet centů. Tempo růstu HDP per capita je díky rychlému populačnímu růstu samozřejmě nižší než tempo růstu celkového HDP, a činí necelá 2 %.

Co se týče rozložení HDP dle jednotlivých sektorů národního hospodářství, odhady jednotlivých zdrojů se tentokrát nijak výrazně nelišily. Podíl zemědělství se pohybuje v rozptýlu 36 – 42 %, průmyslu 13 – 16 % a služeb 43 – 48 %. Ze získaných údajů

můžeme dále vyvodit, že růst HDP je tažen především rostoucí spotřebou domácností.

Jak jsem již výše uvedla, hlavním odvětvím národního hospodářství je zemědělství, které se podílí na HDP země cca 40 % a zaměstnává více než 90 % obyvatelstva. Zemědělská produkce již překročila úroveň roku 1994, přesto ještě do nedávné doby pokrývala potřeby země pouze ze 4/5, a Rwanda tak byla závislá na zahraniční pomoci a dovozu potravin. Vzhledem k jejímu intenzivnímu využívání je navíc zemědělská půda velmi vyčerpaná. V průběhu posledních tří let se ale podařilo zemědělskou produkci zvýšit natolik, že je Rwanda již celý rok potravinově soběstačná. Pěstuje se káva, čaj, banány, brambory, kasava, fazole, kukuřice a řezané květiny. Hlavním zemědělským vývozním artiklem je čaj, který Rwandě zajišťuje 60 % veškerých příjmů z exportu. Na druhém místě je káva a vyvážejí se rovněž řezané květiny.

Podíl průmyslu na HDP činí asi 15 %, dle dostupných údajů však zaměstnává pouhé 3 % obyvatelstva. Jedná se hlavně o zpracování zemědělské produkce, v menší míře bychom zde našli průmysl chemický, textilní a výrobu stavebních materiálů. Z domácích produktů je možno jmenovat krmiva, usně, tabák a nápoje, dále papírenské výrobky, střešní desky a cihly. Jistý potenciál by mohl nabízet dřevařský průmysl a rybolov, zatím však není využit.

Co se služeb týká, tak v minulosti byl významným zdrojem příjmů cestovní ruch. Ten byl samozřejmě negativně ovlivněn špatným obrazem země v zahraničí a nejistou bezpečnostní situací. Poslední dobou je tento sektor opět na pozvolném vzestupu, ale přesto zemi navštíví ročně pouze kolem 1 000 turistů.

5.1.1 Vývoj ekonomiky v novém tisíciletí

Rwanda se snaží překonat bariéry své malé vnitrozemské ekonomiky tím, že se zaměřuje na obchod a spolupráci se zeměmi regionu. Roku 2007 se Rwanda připojila k East African Community a od té doby a srovnává svůj rozpočet, obchod a imigrační politiku s ostatními regionálními partnery. Vláda zahájila expanzivní fiskální politiku s cílem zredukovat chudobu pomocí lepšího vzdělávání, infrastruktury, zahraničních a domácích investic, a v neposlední řadě pomocí tržně orientovaných reforem. Nicméně rozvoj soukromého sektoru stále ztěžuje nedostatek elektrické energie, nestabilní situace v sousedních státech a nedostatečné dopravní spojení s ostatními zeměmi.

Rwandská vláda se zaměřuje na rozvoj informačních a komunikačních technologií. V roce 2010 se Rwanda přiblížila dokončení první moderní Speciální ekonomickou zónu (Special Economic Zone; SEZ) v Kigali. Cílem SEZ by mělo být nalákání investic do všech sektorů hospodářství, především však do moderních zemědělských podniků, informačních a komunikačních technologií, obchodu a logistiky, těžby a stavebnictví.

Globální ekonomická krize zasáhla hlavně poptávku po vývozu a turismus, ale ekonomický růst byl již obnoven a je tažen z velké části sektorem služeb. Inflace zůstává mírná.

5.2 Burundi

Burundi patří mezi nejchudší, nejmenší a nejhustěji osídlené země v Africe. Je vnitrozemským státem, chudým na nerostné suroviny se zaostalým výrobním sektorem. Ekonomický růst je omezen špatnou infrastrukturou a velkou vzdáleností od moře. Ekonomika je prakticky čistě zemědělská, většina lidí jsou drobní zemědělci, kteří pro vlastní obživu pěstují obilí, čirok, batáty, banány a maniok. Hlavní exportní komoditou je káva a její zpracování je co do výše příjmů největším podnikem ve státním vlastnictví. Přestože se stát snažil nalákat do tohoto sektoru investice, plány na privatizaci se stále oddalují. Stejně tak zatím nedošlo ani na privatizaci dalších podniků. Průmysl země tvoří především potravinářství a výroba základního spotřebního zboží. Těžký průmysl je ve státním vlastnictví. Nerostné suroviny se těží spíše jen v malém množství. Burundi je silně závislá na dvoustranné a mnohostranné pomoci.

Tabulka 3 Vývoj ekonomických ukazatelů dle MMF (HDP v mld. USD, růst HDP v %, HDP per capita v USD, inflace v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP	0,664	0,801	0,919	0,975	1,165	1,321	1,423
růst HDP	4,8	0,9	5,1	3,6	4,5	3,5	3,9
HDP per capita	90	106	120	125	146	162	172
inflace	8	13,5	2,7	8,3	24,4	10,7	7,2

Zdroj: International Monetary Fund. *Report for Selected Countries and Subjects (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-04].

http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=83&pr.y=13&sy=2009&ey=2009&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=618&s=NGDP_R%2CNGDP_RPCH%2CNGDPD%2CNGDPD%2CNGDPD%2CNGDPDPRPC%2CNGDPPC%2CNGDPDPC%2CPPGDP%2CPPPPC%2CPPPSH%2CPPPEX%2CPCPI%2CPCPIPCH%2CPCPIE%2CPCPIEPCH%2CLP%2CBCA%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=

Při vyhledávání podrobností a ekonomice Burundi jsem narazila na analogickou situaci jako v sousední Rwandě. Rovněž o těchto údajích bychom mohli s úspěchem pochybovat. I při získávání dat o Burundi jsem narazila na propastné rozdíly některých ukazatelů v různých zdrojích, což jsem ale již čekala. Překvapily mě ale odlišnosti týchž údajů za stejné období dokonce i v rámci jedné organizace. Tedy čerpám-li informace např. od Mezinárodního měnového fondu, záleží na tom, zda se budu řídit publikací *Regional Economic Outlook* pro region Subsaharské Afriky, či

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2010 (dle CIA)²⁰

- Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle Mezinárodního měnového fondu)²¹***

- Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle Světové banky)²²*

- ²⁰ Zdroj: Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Burundi* (2011). [online]. [cit. 2011-04-05]. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/by.html>

²¹ Zdroj: International Monetary Fund. *Report for Selected Countries and Subjects* (2010). [online]. [cit. 2011-04-05].
http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=83&pr.y=13&sy=2009&ey=2009&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=618&s=NGDP_R%2CNGDP_RPCH%2CNGDP%2CNGDPD%2CNGDP_D%2CNGDPRPC%2CNGDPPC%2CNGDPDPC%2CPPPGDP%2CPPPPC%2CPPPSH%2CPPPEX%2CPCPI%2CPCPIPC%2CPCPIE%2CPCPIEPC%2CLP%2CBCA%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=
Regional Economic Outlook – Sub-Saharan Africa (2010). [online]. [cit. 2011-04-05].

²² Zdroj: The World Bank. *Open Data (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-05]. <http://data.worldbank.org/country/burundi>

- průmysl 20 %
- služby 45 %
- Inflace: 11 %
- Výdaje domácností tvoří 91 % HDP
- Vládní výdaje tvoří 28,76 %

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle UNCTADu)²³

- HDP (dle směnného kurzu): 1,259 mld USD
- Růst HDP: 3,5 %
- HDP per capita (dle směnného kurzu): 152 USD
- Růst HDP per capita: 0,6 %
- Tvorba HDP dle sektorů (2008)
  - zemědělství 37,1 %
  - průmysl 19,6 %
  - služby 43,3 %
- Lidé, pracující v zemědělství: 3,719 mil lidí (tj. 81,34 % pracovní síly)
- Výdaje domácností tvoří 75 % HDP²⁴
- Vládní výdaje tvoří 36,2 % HDP

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle African Development Bank Group)²⁵

- HDP (dle směnného kurzu): 1,209 mld USD
- Růst HDP: 3,26 %
- HDP per capita (dle směnného kurzu): 145,63 USD
- Růst HDP per capita: 0,45 %
- Tvorba HDP dle sektorů:
  - zemědělství 46 %
  - průmysl 24,9 %
  - služby 29,1 %
- Výdaje domácností tvoří 78,06 % HDP
- Vládní výdaje tvoří 26,01 % HDP
- Inflace: 8,27 %

Nyní se pokusím získané údaje přehledně shrnout. Organizace se vcelku shodly na výši celkového HDP, které se pohybuje mezi 1,209 mld USD a 1,32 mld USD, přičemž nejoptimističtější je CIA s 1,47 mld USD. Je ovšem nutné dodat, že zatímco ostatní údaje jsou z roku 2009, informace od CIA jsou z roku 2010 z důvodu nedostupnosti starších dat. Drobné odlišnosti tak jsou pochopitelné, a zřejmě právě tento časový posun je zodpovědný za zdánlivý rozpor. Tempo růstu HDP se pohybuje

²³ Zdroj: UNCTAD. *UnctadStat (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-05].

<http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx> a *Unctad Handbook of Statistics (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-05]. http://www.unctad.org/en/docs/tdstat35_en.pdf

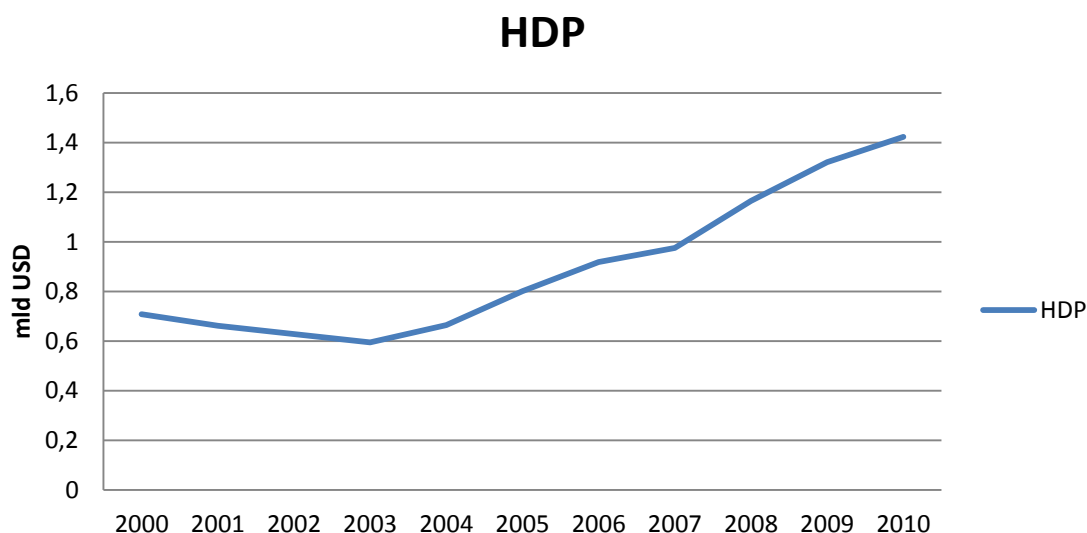
²⁴ Součet všech složek nedává dohromady 100 % kvůli statistickým nesrovnalostem.

²⁵ Zdroj: African Development Bank Group. *Data Analysis (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-05]. <http://dataportal.afdb.org/DataAnalysis.aspx>

okolo 3,5 %, opět s výjimkou CIA, která uvádí 3,9 %. Nicméně zde byl údaj za rok 2009 dostupný a i dle tohoto zdroje HDP v daném roce rostl právě o 3,5 %. Nejde o tempo nijak závratné, avšak v době bezprostředně po globální ekonomické krizi, která se navíc v rozvojovém světě projevila až se značným časovým zpožděním a její dopady budou pravděpodobně hlubší a dlouhodobější než v zemích rozvinutých, bych tento údaj vnímala pozitivně. Nyní bych se ráda krátce podívala na vývoj HDP v čase.

Tabulka 4 a Graf 2 Vývoj HDP v období 2000 – 2010 (v mld USD)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP	0,709	0,662	0,628	0,595	0,664	0,801	0,919	0,975	1,165	1,321	1,423

Zdroj: International Monetary Fund. Report for Selected Countries and Subjects (2010). [online]. [cit. 2011-04-05].

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=10&pr.y=6&sy=2000&ey=2015&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=618&s=NGDPDPC&grp=0&a=>

Na tabulce a grafu vidíme pokles celkového HDP do roku 2003, který byl způsoben dlouholetou občanskou válkou, přelidněním a erozí půdy. Jistě přispělo také obchodní embargo ze strany sousedních států, které bylo na Burundi uvaleno v letech 1996 až 1999, stejně jako pozastavení aktivit MMF a SB, které byly obnoveny až roku 2003. Tyto důvody přispěly ke zmenšení ekonomiky celkem o 30 %.²⁶ Pokles byl zastaven až v období 2003/2004, díky zmírnění občanské války, zrušení sankcí vůči Burundi a návratu mezinárodních organizací a finančních institucí.

²⁶ Zdroj: U. S. Department of State. *Background Note: Burundi (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-05]. <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2821.htm#econ>

Trochu jiný úhel pohledu na ekonomickou situaci nabízí HDP per capita. To činí dle výše uvedených organizací a institucí zhruba 152 až 162 dolarů. Po vydělení této částky počtem 365 dní v roce dostaneme jen něco přes 40 centů na osobu a den.²⁷ Oproti více než 3,5 % růstu celkového HDP však HDP per capita roste pouze o 1 až 1,4 % ročně (podle Africké rozvojové banky dokonce jen o 0,45 %). Důvodem by mohl být velmi rychlý populační růst, který je v Burundi jeden z nejrychlejších na světě a v roce 2009 činil zhruba 2,8 %.²⁸ Nicméně celkové HDP stále rychleji než počet obyvatel, a tak je i tempo růstu HDP per capita v kladných číslech

Co se týče rozložení tvorby HDP do jednotlivých sektorů hospodářství, tak primární sektor vyprodukuje 31,6 – 37,1 % HDP, sekundární sektor 19,6 – 21,4 % a terciární sektor 43,3 – 47 % HDP.²⁹ To je zajímavé porovnat se strukturou zaměstnanosti, která však nebyla ve většině zdrojů dostupná, či alespoň ne úplná. Téměř všechny zdroje³⁰ však říkají, že ekonomika je prakticky čistě zemědělská, kdy v primárním sektoru pracuje více než 90 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Tato drtivá většina tedy vytváří zhruba pouhou třetinu celkového produktu, což svědčí o značné neefektivitě. Jak jsem již uvedla výše, většina obyvatel jsou drobní zemědělci, kteří pěstují plodiny pro vlastní spotřebu. Mezi tyto plodiny patří např. čaj, maniok, čirok či kukuřice, na vývoz se pěstuje především káva, dále také bavlna, čaj a cukr. Chová se skot, kozy a ovce.

Na dvě další hospodářská odvětví tedy zbývá jen necelých 10 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Těchto přibližně 8 % ekonomicky aktivního obyvatelstva produkuje dvě třetiny produktu. Průmysl sám o sobě produkuje kolem 20 % celkového HDP a je tvořen především potravinářstvím, výrobou základního spotřebního zboží jako jsou deky a obuv, a kompletací dovážených součástek. Existuje zde i těžký průmysl, je však ve státním vlastnictví. Těží se hlavně nikl a uran, ale jen v menším množství. V současnosti probíhá průzkum zásob dalších surovin, jako je např. ropa, nikl a měď, ale kvůli nejisté situaci se do tohoto sektoru zatím nepodařilo nalákat významnější objem investic. Rozvoj průmyslu je omezen také velkou vzdáleností od moře a vysokými přepravními náklady.

---

²⁷ Je ovšem třeba brát v úvahu, že jde o HDP per capita dle směnného kurzu. Dle CIA činí v daném roce HDP na obyvatele, přepočtené dle parity kupní síly, odhadovaných 300 USD. To je 82 centů na den, což je stále velice malá částka, ale pořád je více než dvojnásobná oproti odhadovaným 40 centům.

Zdroj: Central Intelligence Agency. *Field Listing – GDP per capita (PPP)* (2011). [online]. [cit. 2011-04-05]. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2004.html?countryName=Burundi&countryCode=by&regionCode=af&#by>

²⁸ Zdroj: The World Bank. *Open Data* (2011). [online]. [cit. 2011-04-05]. <http://data.worldbank.org/country/burundi>

²⁹ Výrazněji se od těchto odhadů odchyluje pouze Africká rozvojová banka.

³⁰ Např.: Foreign & Commonwealth Office. *Burundi* (2008). [online]. [cit. 2011-04-05].

<http://www.fco.gov.uk/en/travel-and-living-abroad/travel-advice-by-country/country-profile/sub-saharan-africa/burundi/?profile=economy>

Většina z výše zmiňovaných 8 % pracovní síly však pravděpodobně pracuje ve službách, které vytváří prakticky polovinu celkového produktu. Další rozvoj Burundi by tedy mohl být tažen právě tímto odvětvím. Pro úplnost bych ještě dodala, že – podobně jako v sousední Rwandě – jsou zde tahounem ekonomického růstu spotřební výdaje domácností.

5.2.1 Vývoj ekonomiky v novém tisíciletí

Když v Burundi roku 1993 propuklo násilí, strukturální programy MMF v Burundi byly pozastaveny. MMF se vrátil až v roce 2002, poté poskytl zemi poválečné úvěry a v roce 2004 schválil půjčku 104 milionů USD na Opatření pro růst a pro boj proti chudobě (Poverty Reduction and Growth Facility; PRGF).³¹ Světová banka určila klíčové oblasti pro potenciální růst, včetně produktivity tradičních plodin a zavedení nových vývozních artiklů, lehké výroby, průmyslové těžby a služeb. Jak MMF, tak SB pomáhají Burundi připravit Strategii snižování chudoby (Poverty Reduction Strategy Paper; PRSP).³²

Na základě úspěšného přechodu Burundi od války k míru a na základě zřízení demokraticky volené vlády v září 2005 se USA rozhodly zrušit všechny sankce vůči této zemi. Burundi se stala členem Východoafrického společenství (EAC), což by mělo posílit její regionální obchodní vazby.

Od roku 2000 vláda Burundi realizuje program finančních a strukturálních reforem, aby došlo ke stabilizaci hospodářství a oživení ekonomických aktivit. Mezi tyto změny patří např. opatrná měnová politika, nastolená centrální bankou, jež je nyní více nezávislá, opatrná fiskální politika s výdaji zaměřenými prioritně na chudobu, a kroky k posílení a zlepšení transparentnosti veřejné a finanční správy.

Burundi má potenciál být potravinově soběstačná. Velký počet vnitřně přesídlených osob ale není schopen vyprodukovat potravu pro vlastní spotřebu. Burundi je tedy čistým importérem potravin a je silně závislá na mezinárodní humanitární pomoci. Po ukončení občanské války a dosažení jakési politické stability došlo ke zlepšení toků pomoci a zvýšení ekonomické aktivity. Nicméně plánované ekonomické reformy jsou stále ohroženy zásadními slabinami, mezi něž patří např. vysoká míra chudoby, špatná vzdělanost, slabý právní systém a nízká administrativní kapacita. Mezi hlavní překážky ekonomického růstu patří nestabilita, prosakující ze západu z Konga-Kishasa, a pašování nerostů přes burundskou hranici.

---

³¹ Nástroj MMF pro úvěrování, který zprostředkovává potřebné finance pro Strategie snižování chudoby (PRSP). Zdroj: Brettonwoods project. *Poverty Reduction and Growth Facility* (2011). [online]. [cit. 2011-04-06]. <http://www.brettonwoodsproject.org/glossary/item.shtml?x=345085>

³² Úkolem Strategie snižování chudoby je popsat makroekonomickou, strukturální a sociální politiku země, navrhnout plán podpory rozvoje a snížení chudoby a rovněž určit zdroje financování a potřebné prostředky ze zahraničí. Země také musí také připravit Strategii snižování chudoby, má-li zájem o multilaterální oddlužení. Zdroj: Brettonwoods project. *Poverty Reduction Strategy Paper* (2011). [online]. [cit. 2011-04-06]. <http://www.brettonwoodsproject.org/glossary/item.shtml?x=345099>

5.3 Uganda

Uganda oplývá velkým přírodním bohatstvím, které zahrnuje jak úrodnou půdu a pravidelné deště, tak naleziště nerostných surovin, která ale prozatím nejsou zcela zmapována. Díky dlouhodobé politické nestabilitě však tento potenciál nebyl využit a země se propadla mezi nejchudší státy světa. Od roku 1986 však probíhají ekonomické reformy, které začínají nést první ovoce. Nejdůležitějším hospodářským sektorem je zemědělství, v němž pracuje více než 80 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Největším vývozním artiklem je káva. Místní průmysl pak je povětšinou úzce spojen se zemědělstvím, ať už se jedná o potravinářství či výrobu umělých hnojiv.

Tabulka 5 Vývoj ekonomických ukazatelů dle MMF (HDP v mld. USD, růst HDP v %, HDP per capita v USD, inflace v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP	7,929	9,223	9,957	11,916	14,440	15,736	17,703
růst HDP	6,8	6,3	10,8	8,4	8,7	7,1	5,6
HDP per capita	285	320	334	385	451	474	515
inflace	5,01	7,983	6,6	6,8	7,3	14,2	10,5

Zdroj: International Monetary Fund. *Report for Selected Countries and Subjects (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-05].

http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=82&pr.y=8&sy=2004&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=746&s=NGDP_RPCH%2CNGDPD%2CNGDPDPC%2CPCIPCH&grp=0&a=

Při vyhledávání ekonomických údajů o Ugandě se opakovala tatáž situace jako u Rwandy a Burundi. Proto opět uvádím tato data z několika více či méně důvěryhodných zdrojů a získané informace posléze shrnu.

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2010 (dle CIA)³³

- HDP (dle směnného kurzu): 17,12 mld USD
- Růst HDP: 5,8 % (50/216)
- Tvorba HDP dle sektorů
  - o zemědělství 23,6 %
  - o průmysl 24,5 %
  - o služby 51,9 %

³³ Zdroj: Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Uganda* (2011). [online]. [cit. 2011-04-06]. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/by.html>

- Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle Mezinárodního měnového fondu)³⁴***

- Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle Světové banky)*³⁵

- Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2008 (dle UNCTADu)³⁶**

- ³⁴ Zdroj: International Monetary Fund. *Report for Selected Countries and Subjects* (2010). [online]. [cit. 2011-04-06].

http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=83&pr.y=13&sy=2009&ey=2009&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=618&s=NGDP_R%2CNGDP_RPCH%2CNGDP%2CNGDPD%2CNGDP_D%2CNGDPRPC%2CNGDPPC%2CNGDPDPC%2CPPPGDP%2CPPPPC%2CPPPSH%2CPPPEX%2CPCPI%2CPCPIPC%2CPCPIE%2CPCPIEPC%2CLP%2CBCA%2CBCA_NGDPD&grp=0&a= a

Regional Economic Outlook – Sub-Saharan Africa (2010). [online]. [cit. 2011-04-06].

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2010/AFR/eng/pdf/sreo1010.pdf>

³⁵ Zdroj: The World Bank. *Open Data* (2011). [online]. [cit. 2011-04-06].

<http://data.worldbank.org/country/uganda>

³⁶ Zdroj: UNCTAD. *UnctadStat* (2010). [online]. [cit. 2011-04-06].

[2010]. [online]. [cit. 2011-04-06]. <http://unctad.stat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx> a *Unctad Handbook of Statistics* (2010). [online]. [cit. 2011-04-06]. http://www.unctad.org/en/docs/tdstat35_en.pdf

- služby 51,64 %
- Lidé, pracující v zemědělství: 10,834 mil lidí (tj. 76,7 % pracovní síly)
- Výdaje domácností tvoří 83,7 % HDP³⁷
- Vládní výdaje tvoří 11,14 % HDP

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle African Development Bank Group)³⁸

- HDP (dle směnného kurzu): 17,072 mld USD
- Růst HDP: 6,95 %
- HDP per capita (dle směnného kurzu): 521,92 USD
- Růst HDP per capita: 3,56 %
- Tvorba HDP dle sektorů:
  - zemědělství 23,38 %
  - průmysl 25,92 %
  - služby 50,7 %
- Výdaje domácností tvoří 81,62 % HDP
- Vládní výdaje tvoří 8,87 % HDP
- Inflace: 11,14 %

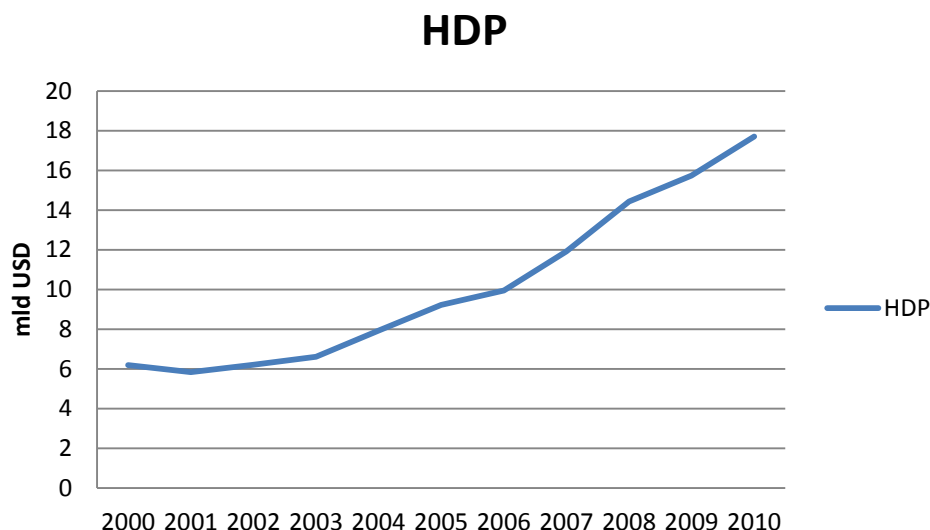
Na celkovém HDP se všechny zdroje víceméně shodly. Méně aktuální odhady za rok 2008 se pohybovaly kolem 16 miliard dolarů, ty aktuálnější za období 2009 – 2010 již mezi 16 a 17 miliardami. Toto koresponduje i s tempem růstu HDP, které všechny zdroje s výjimkou CIA odhadují na 7 %, což je v současné době po ekonomické krizi velmi slušné. Nyní se opět podívejme na vývoj HDP v čase.

Tabulka 6 a Graf 3 Vývoj HDP v období 2000 – 2010 (v mld USD)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP	6,19	5,84	6,21	6,60	7,93	9,22	9,96	11,91	14,44	15,73	17,70

³⁷ Součet všech složek nedává dohromady 100 % kvůli statistickým nesrovnalostem.

³⁸ Zdroj: African Development Bank Group. *Data Analysis (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-06]. <http://dataportal.afdb.org/DataAnalysis.aspx>

Zdroj: International Monetary Fund. Report for Selected Countries and Subjects (2010). [online]. [cit. 2011-04-06].

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=47&pr.y=11&sy=2000&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=746&s=NGDPD&grp=0&a=>

V tabulce a grafu můžeme vypočítat stagnaci celkového HDP na počátku nového tisíciletí. To bylo zřejmě způsobeno zatažením Ugandy do obou válek v sousedním Kongu. Mírová dohoda byla podepsána v roce 2002, od té doby HDP rychle a stabilně roste. Svůj podíl na tom jistě mají i správně provedené ekonomické reformy v průběhu 90. let, které velmi přispěly k obnově hospodářství.

Nyní se podívejme na HDP na osobu a rok. Rovněž zde se zdroje nijak zvlášť neliší a dle všech, kde byl tento údaj dostupný, činí něco přes 500 dolarů. Z tohoto hlediska je na tom tedy Uganda o lépe než Burundi, ale dolar a čtyřicet centů průměrně na den přesto není nijak skvělý výsledek. Tempo růstu HDP per capita se pohybuje mezi 3,5 a 3,6 %, mírně se liší pouze odhad Světové Banky, který činí optimistická 4 %. Tempo růstu HDP per capita je přirozeně nižší než celkového HDP, při přírůstku populace 3,3 %³⁹ se to ale dá pokládat za úspěch.

Co se tvorby HDP v jednotlivých hospodářských sektorech týče, jak v primárním tak v sekundárním sektoru se vyprodukuje přibližně stejný podíl HDP, a to zhruba 23 až 26 %. Zbylou polovinu HDP produkují služby. Ve srovnání s tím v primárním pracuje kolem 80 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. To svědčí o obrovské neefektivitě zemědělství, kdy drtivá většina lidí dokáže vyrobit pouhou čtvrtinu celkového produktu. Většina lidí pracuje na malých farmách. Mezi nejdůležitější plodiny patří

³⁹ Zdroj: The World Bank. *Open Data (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-06]. <http://data.worldbank.org/country/uganda>

maniok, batáty, kukuřice, proso a cukrová třtina. Chová se drůbež, skot, kozy a ovce. Je zde poměrně rozšířený rybolov a těží se velké množství tvrdého dřeva, především mahagon.

Údaje o zaměstnanosti ve dvou zbylých sektorech nebyly ve většině zdrojů dostupné, nicméně dle CIA pracuje v průmyslu 5 % a ve službách 13 % pracovní síly. Dle těchto dat by tedy sekundární sektor měl být o něco efektivnější než terciární, jde však o pouhý odhad na základě informací z jediného zdroje. Uganda nikdy neprovedla celostátní zmapování ložisek nerostných surovin. Nejdříve byla nejdůležitější nerostnou surovinou měděná ruda, teď už je ale prakticky vytěžená. V malém množství se těží kobalt, cín, železo, wolfram a zlato. Většina průmyslu v Ugandě úzce souvisí se zemědělstvím, jedná se tedy především o potravinářství a výrobu umělých hnojiv. Dochází k obnově sekundárního sektoru, aby se pokračovalo s výrobou stavebních materiálů. Vyrábí se spotřební zboží jako plasty, mýdlo, korek, pivo a nealkoholické nápoje.

5.3.1 Obnova ekonomiky

Ugandská ekonomika má obrovský potenciál. Je tu značné přírodní bohatství včetně dostatku úrodné půdy, pravidelných dešťů a ložisek nerostných surovin, což by zemi mohlo zajistit rychlý ekonomický růst a rozvoj. Ekonomika země však byla zničena v 70. letech za vlády Idiho Amina a během následující občanské války. Vlekla politická nestabilita a měnící se přístup k ekonomice měly za následek dlouhodobý ekonomický úpadek, díky kterému nyní Uganda patří mezi nejchudší a nejméně rozvinuté země světa. V průběhu mnohaleté občanské války HDP dramaticky klesalo, roku 1979 dokonce o 12,5 %.⁴⁰

Roku 1986 se k moci dostala vláda prezidenta Museveniho, která učinila důležité kroky k ekonomické obnově. Započalo se s opravou infrastruktury země, především dopravních a komunikačních systémů, které byly zničeny válkou a posléze zanedbávány. Bylo zřejmé, že Uganda bude potřebovat pomoc zvenčí, proto v roce 1987 s MMF a SB vyjednala Policy Framework Paper (PFP).⁴¹ S podporou těchto dvou organizací a dalších zemí vláda provedla měnovou reformu, zvýšila ceny exportních plodin a ropných produktů, a přijala další opatření ke stabilizaci a obnově ekonomiky. Došlo k implementaci hospodářské politiky, zaměřené na obnovení cenové stability a udržitelné platební bilance, zlepšení produktivity, obnovení infrastruktury, znovuzavedení výrobních pobídek správnou cenovou politikou a zlepšení alokace zdrojů ve veřejném sektoru. Došlo k liberalizaci obchodu a privatizaci. Do roku 2004

---

⁴⁰ Zdroj: UNCTAD. *UnctadStat (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-06].

<http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx>

⁴¹ Úkolem PFP bylo především popsat stav hospodářství a nastínit další postup vlády. Posléze byl nahrazen Strategií snižování chudoby (Poverty Reduction Strategy Paper; PRSP). Zdroj: Brettonwoods project. *Policy Framework Paper (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-06].
<http://www.brettonwoodsproject.org/glossary/item.shtml?x=345080>

byly zprivatizovány dvě třetiny ze všech 140 státních podniků. V roce 1988 se hospodářství podařilo dostat na úroveň roku 1972.⁴²

Díky ekonomickým reformám začal od roku 1990 stálý ekonomický růst. Ten byl založen hlavně na investicích do infrastruktury, lepších výrobních a exportních pobídkách, lepší bezpečnostní situaci a návratu Indicko-Ugandských podnikatelů z exilu. Významným faktorem rovněž bylo snížení inflace, která roku 1987 dosahovala 215 %, v roce 1992 už jen 42 % a do roku 2003 byla pouhých 5,6 %.⁴³

V novém tisíciletí rostla ugandská ekonomika tempem více než 5 % ročně, tento růst ještě zesílil po roce 2005, přičemž inflace zůstala relativně mírná. Globální ekonomická krize se sice podepsala na ugandských vývozech, nicméně růst HDP je stále relativně silný díky provedeným reformám a rozumnému přístupu ke krizi. Nebezpečná je pro ugandskou ekonomiku aktuální nestabilita v jižním Súdánu, protože je ugandským největším obchodním partnerem a Uganda je útočištěm pro většinu súdánských uprchlíků.

5.4 Shrnutí

Rwanda, Burundi a Uganda mají mnoho společných znaků i v oblasti hospodářství. Více styčných bodů existuje samozřejmě mezi dvěma prvně jmenovanými státy, které se oba potýkají velmi vysokou hustotou zalidnění, malou velikostí ekonomiky a nedostatkem přírodních zdrojů. Rozvoj všech tří zemí je pak do značné míry ztížen faktem, že se jedná o vnitrozemské státy bez přístupu k moři. Mezi další negativní faktory pak patří zejména zaostalost průmyslu, špatný stav infrastruktury, nízká vzdělanost obyvatelstva, špatné dopravní spojení s okolními státy, nedostatek energetických zdrojů a slabý právní systém. Všechny tři země se řadí mezi LDCs.

Box 1 Least Developed Countries

LDCs je zkratka pro Least Developed Countries, česky Nejméně rozvinuté země. Takto klasifikovaným zemím jsou poskytovány nejrůznější výhody, a právě do nich by měl směřovat největší podíl objemu rozvojové pomoci. Aby země mohla být zařazena mezi LDCs, musí splňovat tři kritéria:

- Nízký příjem: Průměrný HND per capita v třech po sobě následujících letech byl nižší než 750 USD.
- Slabost lidských zdrojů: Používá se ukazatel HAI (Human Assets Index), který se

⁴² Zdroj: Commonwealth Secretariat. *Uganda – Economy (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-06]. <http://www.thecommonwealth.org/YearbookInternal/139571/economy/>

⁴³ Zdroj: International Monetary Fund. *Report for Selected Countries and Subjects (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-06]. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=28&pr.y=5&sy=1986&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=746&s=PCIPCH&grp=0&a=>

skládá z výživy, zdraví, vzdělání a gramotnosti dospělé populace

- Ekonomická zranitelnost: Používá se ukazatel EVI (Economic Vulnerability Index), který se skládá z nestability zemědělské produkce, nestability exportu zboží a služeb, ekonomického významu moderních odvětví (podíl výroby a moderních služeb na HDP), rozmanitosti vyváženého zboží, nevýhody ekonomické malosti a procenta populace, které se muselo vystěhovat v důsledku přírodních katastrof.

Aby se země mohla přidat mezi LDCs, musí splnit všechna tři kritéria. Země může být z této skupiny i vyloučena, a to v případě, že přestane splňovat dvě ze tří kritérií. Poslední podmínkou pro zařazení mezi LDCs je velikost populace menší než 75 milionů, to ovšem neplatí pro stávající členy.

Mezi LDCs v současné době patří 33 zemí v Africe, 15 zemí v Asii a Haiti jako jediná země v Karibiku, celkem tedy 49 států (přičemž na celém světě je přibližně 195 států), tzn. každá čtvrtá země patří mezi LDCs. Podíváme-li se na celou situaci z hlediska počtu obyvatel, tak v LDCs celkem žije 835 milionů lidí (přičemž na celém světě 6,8 miliard lidí), tzn. každý osmý člověk na světě je obyvatelem některé LDC.

Co se získaných ekonomických dat týče, největší hospodářství má samozřejmě Uganda, která za rok vyprodukuje HDP ve výši přes 16 miliard dolarů a tempo růstu se drží na velmi slušných 7 %. Relativně optimistické je i HDP per capita, které překračuje 500 dolarů a i jeho poměrně vysoké tempo růstu 3,5 %. Stejného HDP na osobu a rok dosahuje i Rwanda, zde je jeho růst ale pomalejší a činí pouze necelá 2 %. Celkové HDP Rwandy je pochopitelně nižší – lehce překračuje 5 miliard dolarů a roste zhruba o 4,5 % ročně. Nejslabší ekonomiku má tedy Burundi, která za rok vyprodukuje HDP zhruba 1,3 miliardy dolarů, které ročně vzroste o 3,5 %. HDP per capita je logicky výrazně nižší a pohybuje se kolem pouhých 160 dolarů. Tempo růstu HDP na obyvatele a rok je rovněž velmi nízké a dosahuje pouhého 1 %.

Rozložení tvorby HDP do jednotlivých sektorů hospodářství je ve všech třech zemích velice podobné. Necelou polovinu HDP produkují služby, které jsou tahounem ekonomického růstu. Podíl sekundárního sektoru je poměrně nízký, pravděpodobně kvůli jeho zaostalosti. Průmysl je ve všech třech zemích soustředěný především na zpracování zemědělské produkce, a je tedy úzce napojen na zemědělství. Dále se vyrábí základní spotřební zboží a stavební materiály. Relativně největší podíl sekundárního sektoru je v Ugandě, kde tvoří zhruba čtvrtinu HDP, v Burundi tvoří kolem 20 % a ve Rwandě dokonce jen 14 % HDP. Zbylá část HDP je tedy vyprodukována v primárním sektoru. Největší podíl tvoří ve Rwandě – okolo 40 %, v Burundi kolem 34 % a v Ugandě jen zhruba čtvrtinu HDP. Zemědělství je nicméně hlavním hospodářským sektorem všech tří zemí, v němž pracuje naprostá většina obyvatel – v Ugandě okolo 80 % a ve Rwandě a Burundi dokonce více než 90 % obyvatelstva. To tedy dokazuje obrovskou neefektivitu tohoto sektoru. Většina lidí jsou pouze drobní farmáři, kteří pěstují plodiny pro vlastní obživu. Počet lidí pracujících ve dvou zbylých sektorech hospodářství je tedy vcelku nízký a pohybuje se mezi 8 až 18 % pracovní síly, většina zdrojů tímto údajem ale nedisponovala vůbec.

Rovněž míra inflace je ve všech třech zemích velmi podobná a pohybuje se okolo 10 %, mírně vyšší je v Ugandě, kde podle některých zdrojů dosahuje 14 %. Jde o relativně slušný výsledek, inflace je navíc vcelku stabilní a většinou nejsou velké rozdíly mezi údaji jednotlivých let.

Ve všech třech zemích tedy dochází k obnovení a oživení ekonomiky. Všechny země provedly celou řadu reforem, přijaly mnohá opatření ke stabilizaci hospodářství a podpoře ekonomického růstu, usilují o snížení chudoby a zahájily opravu infrastruktury, jejíž špatná kvalita je jednou z největších překážek rozvoje. Rwanda se vydala cestou expanzivní fiskální politiky, zlepšení vzdělávacího systému a přilákání investic. Ty se snaží zaměřit především na rozvoj komunikačních a informačních technologií, modernizaci zemědělských podniků, obchodu a stavebnictví. Burundi naopak zahájila opatrnou měnovou i fiskální politiku. Její prioritou je redukce chudoby, zvýšení transparentnosti veřejné a finanční správy a dosažení potravinové soběstačnosti. S tímto problémem se potýkala rovněž Rwanda – produkce potravin nestačila držet krok s růstem počtu obyvatel, v obou státech také přispěl velký počet uprchlíků a vnitřně přesídlených osob. Uganda se zaměřila na cenovou stabilitu, udržitelnou platební bilanci, výrobní pobídky správnou cenovou politikou a zlepšení alokace zdrojů ve veřejném sektoru. Již zde byla provedena privatizace, s tou se prozatím potýká Burundi, které se nedaří nalákat potřebné investice.

Rozvoj v těchto zemích může být ohrožen především nestabilní politickou situací v okolních státech, zejména v DRK a aktuálně i v jižním Súdánu.

6 ZAHRANIČNÍ OBCHOD

Údaje o zahraničním obchodě země tvoří nedílnou součást obrazu o její ekonomické situaci. Rozhodla jsem se věnovat zahraničnímu obchodu samostatnou kapitolu, pro lepší přehlednost, a abych mu mohla poskytnout dostatečný prostor.

Rovněž v této kapitole se budu zabývat jednotlivými zeměmi zvlášť. Nejdříve uvedu některé základní informace, jako které komodity jsou nejčastěji předmětem vývozu či dovozu, jaký podíl na obchodu tvoří a kdo patří mezi největší obchodní partnery. V další části opět vložím data z několika zdrojů, jedná se o objem exportu a importu, obchodní bilanci, přitékající PZI⁴⁴, ODA⁴⁵ a celkovou výši vnějšího dluhu. Získané údaje poté shrnu a blíže se zaměřím na problematiku oddlužení.

6.1 Rwanda

Největší podíl rwandského exportu směřuje do sousedních států, jen do Keni a DRK plyne skoro polovina celého vývozu. Dále Rwanda vyváží např. do Thajska, Číny nebo Belgie. Rovněž velká část dovozů přichází právě z přilehlých zemí, na rozdíl od exportu se jedná ale pouze o přibližně 35 %. Hodně se dováží také z Číny (necelých 8 %), Spojených Arabských Emirátů či zemí Evropské unie (celkem cca 15 %).

Hlavním vývozním artiklem je již zmiňovaný čaj, který tvoří 60 % celkového objemu rwandského exportu. Kromě čaje se vyváží ještě káva a řezané květiny. Dováží se především potraviny, průmyslové výrobky, dopravní prostředky a stavební materiál.

Nyní jsem se rozhodla opět vybrat několik mezinárodních organizací a finančních institucí, které poskytovaly některé údaje o zahraničním obchodě Rwandy. Rozdíly jsou v těchto odhadech daleko větší než ve výše uvedených makroekonomických datech. Posléze se pokusím zjištěné informace shrnout.

---

⁴⁴ Definice přímé zahraniční investice dle OECD, Eurostatu a IMF stanoví, že: „Přímá zahraniční investice odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou účast v subjektu, který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika investora (přímá investice). Trvalá účast implikuje existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a přímou investicí a podstatný vliv na řízení podniku.“ Zdroj: Česká národní banka. *Slovník pojmů* (2011). [online]. [cit. 2011-04-07].

<http://www.cnb.cz/cs/obecne/slovník/p.html>

⁴⁵ Oficiální rozvojová spolupráce (Official Development Assistance; ODA) je „pomoc, která je poskytována oficiálními agenturami (národními a/nebo místními orgány veřejné správy), je realizována s hlavním cílem podporovat ekonomický rozvoj a prosperitu rozvojových zemí a má povahu spolufinancování (zahrnuje složku grantu ve výši min. 25%).“ Zdroj: Ministerstvo financí České republiky. *Zahraniční rozvojová spolupráce* (2005). [online]. [cit. 2011-04-07]

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zahr_rozv_spoluprace.html

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle CIA)⁴⁶

- Export: 193 mil USD
- Import: 961 mil USD
- Obchodní balance: - 768 mil USD

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2008 (dle National Institute of Statistics of Rwanda)⁴⁷

- Export: 346 mil USD
- Import: 1,147 mld USD
- Obchodní balance: - 801 mil USD

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle Mezinárodního měnového fondu MMF)⁴⁸

- Export: 534,99 mil USD
- Import: 1,484 mld USD
- Obchodní balance: - 949,01 mil USD
- Zahraniční dluh: 750,035 mil USD

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2008 (dle Světové banky)⁴⁹

- Export: 250 mil USD
- Import: 1,11 mld USD
- Obchodní balance: - 860 mil USD
- PZI: 67 mil USD (2007)
- ODA: 750 mil USD (2007)
- Zahraniční dluh: 496 mil USD (2007)

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle UNCTADu)⁵⁰

- Export: 533 mil USD
- Import: 1,681 mld USD
- Obchodní balance: - 1,148 mld USD
- PZI: 118,7 mil USD
- ODA: 939 mil USD (2008)
- Zahraniční dluh: 645 mil USD (2008)

---

⁴⁶ Zdroj: Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Rwanda* (2011). [online]. [cit. 2011-04-07]. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rw.html>

⁴⁷ Zdroj: National Institute of Statistics of Rwanda. *Grand Total Trade 2006, 2007 and 2008* (2010). [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://statistics.gov.rw/images/PDF/grand%20total%20trade.xls>

⁴⁸ Zdroj: International Monetary Fund. *Regional Economic Outlook – Sub-Saharan Africa* (2010). [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2010/AFR/eng/pdf/sreo1010.pdf>

⁴⁹ Zdroj: World Bank. *World Development Report* (2010). [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2010/Resources/5287678-1226014527953/WDR10-Full-Text.pdf>

⁵⁰ Zdroj: UNCTAD. *UnctadStat* (2010). [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx>

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle African Development Bank Group)⁵¹

- Export: 281,9 mil USD
- Import: 1,066 mld USD
- Obchodní bilance: - 784,1 mil USD
- PZI: 118,7 mil USD
- ODA: 930,6 mil USD (2008)
- Zahraniční dluh: 677,7 mil USD (2008); 837,4 mil USD (2009)

V údajích, týkajících se objemu vývozu a dovozu Rwandy, se jednotlivé zdroje liší i o stovky milionů dolarů. Protože nedokážu odhadnout, který odhad je blíže pravdě, uvedu pouze jednotlivé rozptyly. Objem exportu se pohybuje v intervalu 193 až 535 milionů dolarů, import v rozmezí 961 milionů až 1,68 miliardy dolarů. Všechny zdroje se shodují pouze na tom, že obchodní bilance je výrazně pasivní.

Země není vzhledem k negativnímu obrazu, špatné bezpečnostní situaci a jiným problémům, typickým pro africké rozvojové země, příliš atraktivní pro investory. V poslední době se však tato situace postupně zlepšuje, mmj. i v souvislosti s politikou vlády, zaměřenou proti korupci. Přímé zahraniční investice sem plynou především z Velké Británie, Švýcarska, Francie, Jižní Afriky, Ugandy a Německa. Investuje se nejvíce do pěstování kávy, čaje a květin na vývoz, do telekomunikace, letecké dopravy a bankovníctví. Odhadem objemu přicházejících přímých zahraničních investic disponovaly pouze tři zdroje, z toho dva uváděly aktuální údaj za rok 2009 a shodly se na 118 milionech dolarů.

Rwanda je příjemcem rozvojové pomoci a je na ní velmi silně závislá – plných 40 až 50 % výdajů státního rozpočtu je kryto vnějšími zdroji. Rwanda získává rozvojovou pomoc od Světové banky, ta zde prostřednictvím ODA od roku 1963 vedla kolem 70 projektů. V současné době se jedná především o projekty v oblasti všeobecné podpory sektoru venkova, na podporu konkurenceschopnosti místní výroby, modernizace elektrické sítě, investice do infrastruktury venkova a další. Odhad přitékající ODA obsahovaly pouze dva zdroje, které se shodly, že v roce 2008 do Rwandy připlynulo zhruba 930 milionů dolarů.

Rwanda patří mezi ty nejvíce zadlužené země na světě. Údaj o jejím zahraničním dluhu nebyl v některých zdrojích vůbec dostupný, zbývající zdroje se liší o stovky milionů dolarů, to je ale zřejmě způsobeno časovým nesouladem. Zahraniční dluh Rwandy tedy v roce 2007 činil zhruba 500 milionů USD, v roce 2008 asi 650 milionů USD a v roce 2009 již přes 750 milionů dolarů. V období 2005-6 byla Rwanda

---

⁵¹ Zdroj: African Development Bank Group. *Data Analysis (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://dataportal.afdb.org/DataAnalysis.aspx>

oddlužena v rámci iniciativy HIPC. Protože úspěšně řídí svou makroekonomickou situaci, postoupila na Policy Support Instrument (PSI).⁵²

Box 2 Heavily Indebted Poor Countries Initiative

Iniciativa HIPC byla zahájena roku 1996 Světovou bankou a Mezinárodním měnovým fondem a jejím oficiálním cílem bylo zajistit úlevu od dluhu těch nejchudších a nejvíce zadlužených zemí a přispět tím k ekonomickému růstu, snižování chudoby a udržitelnosti dluhu. Iniciativa HIPC se skládá ze dvou kroků:

- Prvním krokem je příprava dokumentů Poverty Reduction Strategy Papers (Strategické dokumenty pro snižování chudoby). Tyto dokumenty připravuje vláda zadlužené země za pomoci SB a MMF. Země se v nich zaváže přijmout opatření ke stabilizaci hospodářství, aby v budoucnu opět neupadla do dluhů. Pakliže země své závazky skutečně plní, dosáhne tzv. decision point.
- Druhým krokem je samotné oddlužování. Země samozřejmě musí dále plnit své závazky a držet se strategie snižování chudoby. Nakonec země dospěje k tzv. completion point.

V roce 1999 byla zahájena rozšířená iniciativa HIPC (Enhanced HIPC), díky které mohl MMF poskytovat hlubší a širší oddlužení, a která posílila vazbu mezi oddlužením, snižováním chudoby a sociální politikou.

Roku 2005 byla iniciativa HIPC nahrazena Multilaterální iniciativou na odpuštění dluhů (Multilateral Debt Relief Initiative; MDRI), aby došlo k urychlení dosažení MDGs. V rámci MDRI může být zemi odpuštěno až 100 % tzv. způsobilých („eligible“) dluhů třemi multilaterálními institucemi – MMF, SB a Africkým rozvojovým fondem (African Development Fund; AfDf) – pro země, které již dokončili proces HIPCI.

Decision point do této doby dosáhlo 29 zemí a celkové náklady se odhadují na 62 miliard dolarů. Completion point dosáhlo 20 zemí, zde se náklady odhadují na 44 miliard dolarů.

6.2 Burundi

Burundi exportuje hlavně do vyspělých evropských zemí, mezi které patří Německo, Švýcarsko, Belgie a Švédsko (celkem více než polovina celkového exportu), kromě toho vyváží také do Pákistánu (cca 6 % exportu). Dováží především ze Saúdské Arábie (16,87 % importu), Belgie (11,17 % importu) a sousedních zemí Ugandy, Keni a Tanzánie (celkem 20 % importu). Obchodní styky ale navazuje např. i s Čínou a Indií.

⁵² The Policy Support Instrument podporuje země s nízkým příjmem, které od MMF nechtějí či nepotřebují finanční prostředky, ale usilují o konsolidaci svých ekonomik za jeho monitorování a podpory. Úkolem PSI je pomoci zemím vytvořit efektivní ekonomický plán, který po schválení MMF dá jasný signál donorům, mnohostranným rozvojovým bankám a trhům, že MMF podporuje tuto politiku. Zdroj: International Monetary Fund. *The Policy Support Instrument* (2011). [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/psi.htm>

Hlavní exportní komoditou je káva, která tvoří zhruba 63 % příjmů z mezinárodního obchodu⁵³, i když tyto příjmy představují jen malou část HDP (v roce 2009 jen 6,6 %) ⁵⁴. Výnosy z vývozu tedy závisí na počasí a mezinárodních cenách kávy a čaje. Kromě kávy se vyváží rovněž bavlna, čaj, cukr a kůže. Dováží se především investiční statky, ropné produkty a kvůli potravinové nesoběstačnosti i potraviny.

V další části jsem opět vybrala údaje o zahraničním obchodu Burundi dle několika organizací či institucí. Rozdíly v těchto číslech jsou snad ještě výraznější než u výše zmíněných makroekonomických dat. Posléze se pokusím o shrnutí výsledků.

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle CIA)⁵⁵

- Export: 68 mil USD
- Import: 275 mil USD
- Obchodní bilance: - 207 mil USD
- Zahraniční dluh: 1,2 mld USD (2003)

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle Mezinárodního měnového fondu MMF)⁵⁶

- Export: 87,186 mil USD
- Import: 492,733 mil USD
- Obchodní bilance: - 405,547 mil USD
- Zahraniční dluh: 1,708 mld USD (2008), 362 mil USD (2009)

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2008 (dle Světové banky)⁵⁷

- Export: 56 mil USD
- Import: 403 mil USD
- Obchodní bilance: - 347 mil USD
- ODA: 472 mil USD (2007)
- PZI: 1 mil USD (2007)
- Zahraniční dluh: 1,456 mil USD (2007)

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2008 (dle UNCTADu)⁵⁸

- Export: 120 mil USD
- Import: 578 mil USD

---

⁵³ Zdroj: International Coffee Organization. *Burundi (2009)*. [online]. [cit. 2011-04-07].

<http://www.ico.org/countries/burundi.pdf>

⁵⁴ Zdroj: International Monetary Fund. *Regional Economic Outlook – Sub-Saharan Africa (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2010/AFR/eng/pdf/sreo1010.pdf>

⁵⁵ Zdroj: Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Burundi (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/by.html>

⁵⁶ Zdroj: International Monetary Fund. *Regional Economic Outlook – Sub-Saharan Africa (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2010/AFR/eng/pdf/sreo1010.pdf>

⁵⁷ Zdroj: World Bank. *World Development Report (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2010/Resources/5287678-1226014527953/WDR10-Full-Text.pdf>

⁵⁸ Zdroj: UNCTAD. *UnctadStat (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx>

- Obchodní bilance: - 458 mil USD
- PZI: 13,6 mil USD (2008), 9,9 mil USD (2009)
- ODA: 509 mil USD
- Zahraniční dluh: 1,254 mil USD

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle African Development Bank Group)⁵⁹

- Export: 88,42 mil USD
- Import: 301,05 mil USD
- Obchodní bilance: - 212,63 mil USD
- PZI: 9,9 mil USD
- ODA: 508,5 mil USD (2008)
- Zahraniční dluh: 1,47 mld USD (2008); 349,82 mil USD (2009)

Údaje o objemu exportu i importu se v jednotlivých zdrojích opravdu velmi liší. Všechny se shodují pouze na výrazném schodku obchodní bilance. Objem vývozu se pohybuje v intervalu 56 až 88 milionu dolarů, s výjimkou UNCTADu, který odhaduje o polovinu více – 120 milionů dolarů. Objem dovozu je v jednotlivých zdrojích v neuvěřitelném rozpětí 275 až 578 milionů dolarů. Schodek obchodní bilance je tedy také velmi rozdílný – od 207 milionů dolarů až po 458 milionů dolarů.

Podobná situace je i s přímými zahraničními investicemi. V některých zdrojích tento údaj vůbec nebyl dostupný, UNCTAD a Africká rozvojová banka se však shodují, že objem přitékajících PZI v roce 2009 činil 9,9 milionů dolarů.

Na rozdíl od předešlých ukazatelů, na objemu přicházející oficiální rozvojové spolupráce se všechny zdroje, v nichž byl tento údaj dostupný, shodly. V roce 2009 tedy do Burundi v rámci ODA přiteklo něco málo přes půl miliardy dolarů.

V zemích subsaharské Afriky obecně objem exportu výrazně převyšuje ostatní finanční toky. Obnos přitékající ODA je pak cca dvojnásobný oproti investicím. Zde je situace lehce odlišná v tom, že objem ODA je výrazně vyšší než příjmy z vývozu. Přicházející investice jsou pak vzhledem k předchozím dvěma rokům prakticky zanedbatelné, což souvisí s relativně nestabilní situací v zemi a pochopitelnou nechuť investorů.

Burundi měla, jako většina zemí subsaharské Afriky, výrazný zahraniční dluh, který se vyšplhal až na odhadovaných 1,2 až 1,7 miliardy dolarů. Díky úspěšným ekonomickým reformám však Burundi v roce 2009 dosáhla v rámci iniciativy HIPC odpuštění dluhu ve výši 832 milionů dolarů, k čemuž více než polovinou (425 milionů

---

⁵⁹ Zdroj: African Development Bank Group. *Data Analysis (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://dataportal.afdb.org/DataAnalysis.aspx>

dolarů) přispěla IDA⁶⁰. Její nynější dluh by tedy měl činit „pouhých“ cca 350 milionů dolarů.⁶¹

6.3 Uganda

Uganda vyváží hlavně do sousedních zemí, mezi které patří Súdán, Keňa, Rwanda a DRK (celkem do těchto zemí plyne více než třetina celkového vývozu), dále do Spojených arabských emirátů a vyspělých zemí v Evropě, jako je např. Švýcarsko, Nizozemí, Belgie, Německo či Itálie. Dováží především ze sousední Keni, dále z Indie, Spojených Arabských Emirátů, Číny, Jižní Afriky a opět některých evropských států. Hlavními obchodními partnery tedy jsou Keňa, země EU, Spojené Arabské Emiráty a Jižní Afrika.

Hodnota ugandských importů obvykle značně převyšuje hodnotu jejích exportů. Téměř celý příjem z vývozu Uganda získává za zemědělské produkty. Hlavním vývozním artiklem je káva, která tvoří většinu příjmu z vývozu. Nutno poznamenat, že Uganda je největším producentem kávy na kontinentě. Dále se vyváží ryby a rybí výrobky, čaj, bavlna, květiny a zlato. Dováží se především kapitálové statky, dopravní prostředky, ropa, zdravotnické potřeby a obilí.

V další části opět uvedu informace o zahraničním obchodě země, získané z několika zdrojů, a poté tato data shrnu.

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle CIA)⁶²

- Export: 2,7 mld USD
- Import: 3,844 mld USD
- Obchodní bilance: - 1,144 mld USD
- Zahraniční dluh: 2,554 mld USD

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle Mezinárodního měnového fondu MMF)⁶³

- Export: 3,7 mld USD
- Import: 5,4 mld USD
- Obchodní bilance: - 1,7 mld USD
- Zahraniční dluh: 2,297 mld USD

---

⁶⁰ IDA = International Development Association = Mezinárodní asociace pro rozvoj. Více o ní lze najít na stránkách <http://www.worldbank.org/ida/>

⁶¹ Zdroj: The World Bank. *Burundi – Country Brief (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/AFRICAEXT/BURUNDIEXTN/0,,menuPK:343761~pagePK:141132~piPK:141107~theSitePK:343751,00.html>

⁶² Zdroj: Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Uganda (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ug.html>

⁶³ Zdroj: International Monetary Fund. *Regional Economic Outlook – Sub-Saharan Africa (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2010/AFR/eng/pdf/sreo1010.pdf>

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2008 (dle Světové banky)⁶⁴

- Export: 2,18 mld USD
- Import: 4,8 mld USD
- Obchodní bilance: - 2,62 mld USD
- PZI: 484 mil USD (2007)
- ODA: 1,792 mld USD (2007)
- Zahraniční dluh: 1,611 mld USD (2007)

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle UNCTADu)⁶⁵

- Export: 3,603 mld USD
- Import: 5,633 mld USD
- Obchodní bilance: - 2,03 mld USD
- PZI: 798,77 mil USD
- ODA: 1,78 mld USD (2008)
- Zahraniční dluh: 1,779 mld USD (2008)

Odhady ekonomických ukazatelů za rok 2009 (dle African Development Bank Group)⁶⁶

- Export: 3,265 mld USD
- Import: 5,187 mld USD
- Obchodní bilance: - 1,922 mld USD
- PZI: 798,771 mil USD
- ODA: 1,657 mld USD (2008)
- Zahraniční dluh: 2,42 mld USD (2009), 1,88 mld USD (2008)

Údaje o zahraničním obchodě se v jednotlivých zdrojích opravdu výrazně liší, nehledě na fakt, že se nejedná vždy o tentýž rok. U několika organizací byly dokonce chybně uvedeny jednotky u některých ukazatelů, což jsem opravila. Objem vývozu se pohybuje kolem 3 miliard dolarů, objem dovozu okolo 5 miliard dolarů, schodek obchodní bilance by tedy měl činit zhruba 2 miliardy dolarů. Rozdíly jsou zde ale skutečně obrovské, např. právě zmíněný export se pohybuje v rozmezí 2,7 až 3,6 miliardy dolarů a netroufám si odhadnout, který zdroj je blíže skutečnosti. Všechny se shodly snad pouze na výrazné pasivitě obchodní bilance a na těžké zadluženosti země.

Objem přitékajících přímých zahraničních investic nebyl ve většině zdrojů dostupný. UNCTAD a Africká rozvojová banka se však relativně shodly na necelých 800 milionů

---

⁶⁴ Zdroj: World Bank. *World Development Report (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2010/Resources/5287678-1226014527953/WDR10-Full-Text.pdf>

⁶⁵ Zdroj: UNCTAD. *UnctadStat (2010)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx>

⁶⁶ Zdroj: African Development Bank Group. *Data Analysis (2011)*. [online]. [cit. 2011-04-07]. <http://dataportal.afdb.org/DataAnalysis.aspx>

dolarů za rok 2009. Na stránkách Světové banky byl nejaktuálnější dostupný údaj za rok 2007 a lišil se o necelých 200 milionů dolarů, to však může být způsobeno časovou nesrovnalostí.

Údaje o přicházející ODA byl rovněž dostupný opět ve dvou výše zmiňovaných zdrojích a Světové bance, všechny zdroje se shodly na částce zhruba 1,7 miliard dolarů. Uganda patří mezi typické příjemce rozvojové pomoci a je na ní silně závislá. Ugandská vláda se snaží co nejvíce vyjít vstříc požadavkům donorských zemí, a je jimi tedy pozitivně hodnocena. Většina místních rozvojových projektů v Ugandě se orientuje na rozvoj venkova, vytvoření sociálního fondu a doplňkové základní vzdělání.

Uganda byla první zemí, která splnila podmínky MMF a SB pro iniciativu HIPC již v srpnu 1998 a byl jí odpuštěn dluh ve výši 700 milionů USD. V roce 2000 Uganda splnila podmínky pro další oddlužení v rámci nové iniciativy Enhanced HIPC, a bylo jí umazáno ještě celkem 1,3 miliard USD dluhů. Dle většiny zdrojů měl dluh v roce 2009 činit něco přes 2 miliardy dolarů.

6.4 Shrnutí

Hlavními obchodními partnery všech tří zemí jsou především sousední státy. Mírně se od tohoto trendu odchyluje pouze Burundi, která byla zřejmě kvůli embargu ze strany právě sousedních zemí na konci tisíciletí nucena hledat obchodní partnery jinde. Kromě přilehlých států se vyváží do zemí evropské unie, především do Belgie a Německa, a do Spojených Arabských Emirátů. V dovozu figurují tytéž státy, navíc bychom zde našli Čínu a Indii, které se snaží navazovat obchodní i diplomatické kontakty s africkými zeměmi.

Exportují se především zemědělské produkty. Hlavní vývozní komoditou je v případě Rwandy čaj, v případě Burundi a Ugandy káva. Kromě těchto dvou plodin se exportují ještě řezané květiny, bavlna, cukr a kůže. Dováží se hlavně potraviny, neboť Rwanda a Burundi se potýkají s potravinovou soběstačností, dále průmyslové výrobky, investiční statky, dopravní prostředky, ropa a zdravotnické potřeby.

Co se objemu exportu a importu týče, údaje jednotlivých organizací se u všech tří zemí opravdu výrazně lišily, takže můžeme vyvozovat jen velmi obecné závěry. Největší objem obchodu má samozřejmě Uganda, jejíž vývoz se pohybuje kolem 3 miliard dolarů a dovoz okolo 5 miliard dolarů. Obchod Rwandy je pak zhruba pětikrát větší než obchod Burundi – vývoz dosahuje 400 milionů dolarů a dovoz 1,4 miliardy dolarů, vývoz Burundi činí 80 milionů dolarů a dovoz 400 milionů dolarů. Společným znakem všech tří zemí je tedy výrazná pasivita obchodní bilance.

Pro investory je zřejmě nejatraktivnější Uganda, do níž v roce 2009 připlynulo 800 milionů dolarů přímých zahraničních investic. Na druhém místě je Rwanda se 118 miliony dolarů a na posledním Burundi s pouhými necelými 10 miliony dolarů.

Všechny tři země jsou čistými příjemci rozvojové spolupráce a jsou na ní do značné míry závislé. Všechny se rovněž snaží vyjít donorským zemím a jejich požadavkům maximálně vstříc, což je pozitivně hodnoceno a objem přicházející ODA je relativně velký. Nejvyšší je toto číslo opět u Ugandy, do které v roce 2009 přiteklo 1,7 miliard dolarů, na druhém místě se drží Rwanda s 930 miliony dolarů a na posledním Burundi s půl miliardou dolarů.

Jak jsem se již zmiňovala u Burundi, pro země Subsaharské Afriky je typické, že objem exportu významně převyšuje ostatní finanční toky a obnos přitékající ODA je dvakrát vyšší než PZI. Toto tvrzení ale platí pouze u Ugandy. Do Rwandy přitéká investic osmkrát méně než ODA a do Burundi dokonce padesátkrát méně. Investice přitom mohou být pro ekonomiku daleko prospěšnější než rozvojová spolupráce.

Všechny tři země mají společné i těžké zadlužení a fakt, že již byly v minulosti oddluženy v rámci iniciativy HIPC. Jako první podmínky splnila Uganda, které bylo již v roce 1998 umazáno 700 milionů dolarů z dluhu. V roce 2000 jí bylo odpuštěno dalších 1,3 miliard dolarů v rámci iniciativy Enhanced HIPC. Jako druhá byla oddlužena Rwanda v období 2005 – 2006, Burundi bylo v roce 2009 umazáno 832 milionů dolarů. Dluh všech tří zemí ale i přesto zůstal relativně vysoký. V absolutních číslech je nejmenší dluh Burundi, který činí „pouhých“ 350 milionů dolarů, Rwanda dluží zhruba 750 milionů dolarů a Uganda dokonce více než 2 miliardy dolarů.

7 PERSPEKTIVY BUDOUCÍHO VÝVOJE

Rwanda, Burundi i Uganda se v současné době řadí mezi demokratické státy. Jejich budoucí pozitivní vývoj je relativně křehký. Mezi největší hrozby patří nestabilní politická situace v DRK, jižním Súdánu a negativní dopad může mít jistě i konflikt v Libyi. Ve Rwandě a Burundi navíc stále existuje vnitřní napětí mezi etniky, která na sebe pohlíží spíše jako na protivníky než jako na partnery, kteří jsou na jedné lodi. Mezi politickými lídry přetrvává hluboce zakořeněná nedůvěra a podezíravost a především v Burundi je ještě řada záležitostí nedořešených, např. reforma bezpečnostní služby či problematika amnestie. Všechny tři země se rovněž potýkají s respektováním lidských práv.

Všechny tři státy jsou silně závislé na rozvojové spolupráci, přitékající ze zahraničí, a s jejím získáváním nemají větší potíže. Objem investic je ovšem několikanásobně menší. Je otázkou, do jaké míry může být rozvojová spolupráce škodlivá a jsou-li investice prospěšnějším finančním tokem. Faktem zůstává, že relativní nestabilita teritoria – především Burundi – investory příliš neláká, a změna poměru investic a ODA bude zřejmě dlouhodobější záležitostí.

Mezi společné problémy Rwandy, Burundi a Ugandy patří i velký počet uprchlíků a vnitřně přesídlených osob. V budoucnu bude pokračovat jejich návrat z uprchlických táborů a bude třeba se vypořádat s problematikou navrácení jejich vlastnictví. V návaznosti na to bude třeba výrazně zlepšit dostupnost služeb, pitné vody, rozšířit zdravotnická zařízení a školy, aby se lidé mohli do svých domovin nejen vrátit, ale v nich i žít.

Hospodářství všech tří zemí rostou velmi slušným tempem a inflace je mírná, a to i přes nedávnou globální ekonomickou krizi, což jen svědčí o správném přístupu k ekonomice a dobře provedených tržně orientovaných reformách. Pro udržení tohoto trendu i v budoucnu ale bude třeba přijmout mnoho dalších opatření, např. zmodernizovat průmysl, obnovit infrastrukturu, zlepšit dostupnost zdravotnických služeb a škol a posílit právní systém. Všechny tři země by měly diverzifikovat svůj vývoz, aby většinu příjmů z exportu nezávisely na jedné zemědělské plodině a jejich příjem z mezinárodního obchodu tak nezávisel jen na této plodině. K tomu bude třeba zmodernizovat a zefektivnit zemědělskou produkci. Výzvou do budoucna rovněž bude již zmiňovaný a pro Afriku typický boj s korupcí, s níž se prozatím nejvíce potýká Uganda. To společně s politickou stabilizací a zlepšením bezpečnostní situace by mělo přispět k nalákání většího počtu investic, které budou pro další rozvoj jistě velmi významné.

Odborníci se v odhadech budoucího vývoje tohoto teritoria rozcházejí, ale myslím si, že všechny tři země mají poměrně dobře nakročeno k dalšímu rozvoji, takže bych byla spíše optimistická. Jde ovšem jen o začátek dlouhé a složité cesty, takže je těžké

cokoli předpovídat. Rwanda, Burundi i Uganda se budou muset vypořádat s řadou problémů, které jsem již zmínila výše. Se všemi překážkami se cílevědomě potýká Rwanda, která od roku 1994 usilovně pracuje na sociálním smíru, demokratizaci společnosti i ekonomickém rozvoji. Velmi úspěšná je v likvidaci korupce, v níž je minimálně o krok napřed před ostatními africkými zeměmi. V Burundi je demokratický režim pouhé tři roky, a tak je na úplném začátku obnovy a dalšího rozvoje. Země je však již vyčerpaná neustálými boji a usiluje o udržení křehkého míru. Navíc se jí ještě nepodařilo dosáhnout potravinové soběstačnosti. V řešení tohoto problému i mnoha dalších by se mohla do jisté míry inspirovat u sousední Rwandy, která je pro Burundi nejspíš tím, čím je pro Slovensko Česká republika. Kromě potravinové soběstačnosti by podobně jako Rwanda měla začít řešit i etnické konflikty mezi Hutuy a Tutsii, aby se již nikdy nezopakovala rwandská genocida, a aby vleklou občanskou válku nahradila stabilita a ekonomický rozvoj. Uganda se od Rwandy a Burundi pochopitelně liší už jen svou rozlohou a počtem obyvatel, vývoj zde byl však obdobný a našli bychom i podobné překážky rozvoje. Jde o relativně větší ekonomiku, což je jistě výhoda, nicméně i tato země bude muset překonat problémy, plynoucí z velké vzdálenosti od moře, a tím spíše vybudovat kvalitní infrastrukturu a dopravní spojení se sousedními státy. Uganda byla donedávna nucena bojovat s ozbrojenými povstaleckými skupinami, které měly na svědomí únosy tisíců dětí a přesídlení nespočtu lidí. V roce 2009 došlo k podpisu příměří s poslední skupinou, boje se však táhly mnoho let a potrvá ještě dlouhou dobu, než se situace stabilizuje a alespoň někteří Ugandané se vrátí do svých domovů.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zabývala ekonomickou situací vybraných zemí východní Afriky, konkrétně Rwandy, Burundi a Ugandy, jejich postavením ve světové ekonomice a perspektivami budoucího vývoje. Člověk, který se o rozvojovou problematiku nezajímá, si s tímto koutem světa pravděpodobně spojí pouze hrůznou Rwandskou genocidu roku 1994 a doktora „Mirečka from Bujumbura“ z pentalogie Básníků. Už jen při zkoumání právě genocidy ve Rwandě vyvstane celá řada otázek – např. Proč k ní došlo a jaký podíl na tom měly evropské státy? Jak je možné, že je na tom Rwanda ekonomicky přibližně stejně jako daleko větší Uganda, a výrazně lépe než sousední Burundi, v níž se žádná genocida neodehrála? Na tyto a další otázky jsem se pokusila nalézt odpovědi ve své práci.

Svou práci jsem rozčlenila na sedm základních kapitol: základní informace, historii, zapojení OSN v tomto teritoriu, zahraničně-politickou orientaci, údaje o ekonomické situaci a zahraničním obchodě a perspektivy budoucího vývoje. V téměř všech kapitolách jsem se řídila toutéž strukturou. Po krátkém úvodu jsem se věnovala Rwandě, Burundi a Ugandě zvlášť a získané informace na konci kapitoly porovnávala a shrnula.

První kapitola tedy byla jakýmsi představením části světa, kterému jsem se věnovala, a uvedla jsem zde základní informace o geografii, obyvatelstvu a dalších záležitostech. Více styčných bodů je samozřejmě mezi Rwandou a Burundi – oba státy jsou přibližně stejně velké, oba trpí vysokou hustotou zalidnění, která je o něco vyšší ve Rwandě. Rovněž etnické složení je stejné, což předznamenává podobné konflikty mezi etniky v obou státech. Uganda je několikanásobně větší než Rwanda a Burundi dohromady a odlišuje se i etnickým složením svého obyvatelstva. V mnoha jiných faktorech se ale bývalé „Ruandě-Urundi“ podobá. Všechny tři země patří mezi tzv. LLDC, Landlocked Developing Countries, což jsou vnitrozemské rozvojové země, jejichž další rozvoj je ztížen právě velkou vzdáleností od moře. Významná je jistě i geografická blízkost států jako je DRK či Súdán, které by mohly být zdrojem případné nestability.

Ve druhé kapitole jsem shrnula historický vývoj Rwandy, Burundi a Ugandy. Tato oblast byla osídlena již v době kamenné kmeny pygmejů, později postupně přicházely další kmeny, přičemž na území Rwandy a Burundi se jednalo o Hutu a Tutsi a na území Ugandy především o kmeny bantuské a nilotské. Koncem 19. století se území všech tří dnešních států dostalo pod koloniální nadvládu evropských mocností. Uganda patřila k britskému koloniálnímu panství, zatímco Rwanda a Burundi se staly součástí Německé východní Afriky a po porážce Německa v první světové válce připadly jako mandátní území OSN po belgickou správu. Již Němci začali v této kolonii se znevýhodňováním Hutuů a protěžováním Tutsiů, Belgičané v tom pokračovali dále.

V oblasti, kde dříve „Hutu“ a „Tutsi“ bylo spíše označením sociálního statutu, začala mezi oběma etniky panovat nevraživost, která se postupem času dále stupňovala.

Roku 1962 získaly všechny tři země nezávislost, proběhly volby a bezprostředně poté následovalo relativně několik let demokracie. Ty byly – jako ve většině afrických států – vystřídány obdobím konfliktů a autoritářských vlád. Ve Rwandě byla od roku 1973 moc v rukou generála Juvénala Habyrimany, jehož vláda byla ukončena až roku 1994 sestřelením letadla, v němž kromě něj cestoval i prezident Burundi. V důsledku toho došlo k výbuchu násilí mezi Hutuy a Tutsii a genocidě nevídaných rozměrů. Tu ukončila až po třech měsících Rwandská vlastenecká armáda, složená z Tutsiů, kteří uprchli do zahraničí, pod vedením Paula Kagameho. Od té doby až dodnes je hlavou státu právě Paul Kagame, který usiluje o smír mezi etniky, přestože mu je někdy vyčítána příliš velká tvrdost. V Burundi bylo období nezávislosti naplněno řadou státních převratů a konflikty mezi Hutuy a Tutsii. Když bylo v roce 1994 sestřeleno letadlo s prezidenty Rwandy a Burundi a ve Rwandě došlo ke genocidě, v Burundi vypukla dlouholetá občanská válka a až v roce 2008 se podařilo uzavřít příměří i s poslední skupinou vzbouřenců. V Ugandě bylo období po získání nezávislosti především se dvěma jmény – Milton Obote a Idi Amin. Osm let trvající vláda Idiho Amina posunula zemi o několik let zpět, pozdější převzetí moci Obotem nebylo o moc lepší. Až roku 1986 dobyla hlavní město Armáda národního odporu v čele s Yoweri Musevenim. Ten se zasloužil o zlepšení respektování lidských práv i ekonomické situace.

V současnosti jsou tedy všechny tři země demokratické. Ve Rwandě je klíčová především otázka sociálního smíru mezi etnikem Hutu a Tutsi, aby se již nikdy nemohla opakovat genocida a nedošlo k vypuknutí další občanské války. Oproti tomu Uganda se potýká s odporem ozbrojených skupin vzbouřenců, přestože oficiálně již panuje příměří. Z významných událostí v regionu bych zdůraznila ještě dvě občanské války v DRK, které se nejvíce dotkly Rwandy a Ugandy. A právě tamní stále nestabilní situace by mohla být potenciální hrozbou do budoucna.

Další kapitola byla věnována přístupu OSN k situaci ve Rwandě, Burundi a Ugandě. Velmi známá je reakce OSN na náznaky blížící se genocidy i po jejím samotném vypuknutí – nejprve nic a později stažení vojska. Přestože OSN dané informace měla, de facto se nedostaly na potřebné místo a byly smeteny ze stolu. Genocidě tedy nezabránila, nijak do ní nezasáhla a ani nepomohla zmírnit její dopady. Je otázkou, byl-li hlavním problémem slabý mandát mise či něco jiného, ale OSN jednoduše selhala. V Burundi zasáhla o něco lépe – podporovala mírové rozhovory a později po AU převzala misi, zaměřenou na zlepšení bezpečnostní situace. Na území Ugandy zasáhla OSN jen v rámci mise UNOMUR, která byla zaměřena na kontrolu Rwandských hranic s Ugandou a zabránění jejímu využití pro vojenské účely.

Čtvrtá kapitola byla stručným popisem zahraničně-politického směřování. Všechny země se zaměřují na spolupráci v rámci regionu, pro kterou jsou významná hlavně uskupení EAC, Comesa a AU. Rwanda, Burundi i Uganda usilují o posílení své pozice v regionu i dobré vzájemné vztahy. Snaží se ale zapojit i do globálního systému, a tedy jsou členem OSN, MMF, SB či WTO. Mezi hlavní problémy patří obrovský počet uprchlíků a vnitřně přesídlených osob a potíže spojené s jejich návratem domů.

Dále jsem se věnovala ekonomické situaci Rwandy, Burundi a Ugandy. Jejich rozvoj je ztížen několika faktory, které jsem uvedla v páté kapitole, zdůraznila bych hlavně velkou vzdálenost od moře, zanedbanou infrastrukturu a nedostatek zdrojů, a tak se v současnosti všechny tři státy řadí mezi LDCs. Ze zjištěných ekonomických ukazatelů vyplynulo, že největší ekonomiku má samozřejmě Uganda, kde žije i zdaleka nejvíce obyvatel a rozkládá se na největší ploše. V HDP na obyvatele ale nijak nepřevyšovala Rwandu, zatímco ekonomika Burundi je prozatím nejslabší. Hospodářství všech tří zemí roste solidním tempem, přičemž tempo růstu HDP per capita je u všech tří států významně zbrzděno vysokým přirozeným přírůstkem, ale i přesto zůstává v kladných číslech. Hlavním hospodářským sektorem je zemědělství, v němž pracuje velká většina ekonomicky aktivního obyvatelstva, produkuje ale daleko menší podíl HDP, což svědčí o jeho obrovské neefektivitě a i z tohoto důvodu se Rwanda a Burundi potýkají s problémem potravinové soběstačnosti. Průmysl je úzce propojen se zemědělstvím, ale je velmi zanedbaný a rovněž není příliš efektivní. Tahounem ekonomického růstu je tedy terciární sektor, který produkuje polovinu HDP, přičemž v něm pracuje pouze několik málo procent pracovní síly. Inflaci se v posledních letech daří držet v jednociferných číslech, relativně nejhoršího výsledku dosáhla s 14 % inflací Uganda, i to je ale velmi slušné.

I zahraniční obchod všech tří zemí se uspokojivě rozvíjí. Rwanda, Burundi i Uganda usilují o posílení regionální spolupráce a úzké vztahy se zeměmi regionu, hlavními obchodními partnery jsou tedy hlavně právě tyto státy. Dále obchodují i s evropskou unií (logicky především s Belgií a Německem), Spojenými arabskými emiráty a poslední dobou navazují kontakty s Čínou a Indií. Vyváží se samozřejmě hlavně zemědělské produkty. Všechny země získávají velkou většinu příjmů z vývozu jediné plodiny – u Rwandy se jedná o čaj, u Burundi a Ugandy o kávu. To by mohlo být zdrojem případné nestability těchto „banánových republik“. Dováží se hlavně potraviny, investiční statky a dopravní prostředky. Objem importu přitom výrazně převyšuje objem exportu, takže je obchodní bilance výrazně pasivní.

Všechny tři státy jsou výrazně závislé na zahraniční pomoci. Snaží se plnit podmínky a požadavky donorů a jsou velice pozitivně hodnoceny. Objem přitékající ODA je tedy relativně velký, u Ugandy se pohybuje v řádech miliard dolarů, u zbývajících dvou zemí v řádech stovek milionů, avšak Rwanda miliardovou hranici již téměř překročila. V porovnání s ODA jsou přitékající investice relativně méně významným finančním

tokem. Za nechuť investorů je zřejmě zodpovědná mimo jiné špatná bezpečnostní situace. Extrémním případem je Burundi, do níž přitéká dokonce až padesátkrát méně peněz v investicích než v ODA. Společným znakem všech tří států je i těžké zadlužení a fakt, že v minulosti již byly oddluženy v rámci iniciativy HIPC či Enhanced HIPC, jako první splnila podmínky pro oddlužení Uganda a dluh jí byl umazán dokonce již dvakrát. I přesto ale je jejich dluh obrovský, dlužná částka Rwandy a Burundi se pohybuje ve stovkách milionů dolarů, dluh Ugandy dokonce v miliardách. To je pro tyto země obrovskou zátěží a určitou překážkou dalšího rozvoje.

Budoucí vývoj Rwandy, Burundi a Ugandy je velmi těžké odhadovat. Všechny tři země jsou v současnosti více či méně demokratické a mají nakročeno k dalšímu pozitivnímu ekonomickému růstu a rozvoji. Existuje ale mnoho faktorů, které by tuto optimistickou perspektivu budoucnosti mohly narušit. Měla-li bych je shrnout, z geograficko-politického hlediska se jedná o nestabilní situaci v DRK, Súdánu a Libyi. Potenciálně nebezpečné je i stále přetrvávající vnitřní napětí mezi etniky Hutu a Tutsi ve Rwandě a Burundi, které by mohlo přerůst v další konflikty. Dalším vnitřním problémem je obrovský počet uprchlíků a vnitřně přesídlených osob, které je třeba navrátit do jejich domovů, vrátit jim jejich majetek a zajistit pro ně dostupnost služeb. Z ekonomického hlediska jsou země kvůli jednostrannosti svého vývozu velmi citlivé na změny cen těchto komodit na mezinárodních trzích. Tento problém by vyřešila diverzifikace zahraničního obchodu. Především Burundi ještě nedokázala zprivatizovat státní podniky, což souvisí s nedostatkem investic a ten je způsoben nedůvěrou investorů, vyvolanou nestabilní situací v zemi. Posílit důvěru investorů by mohl např. i boj proti korupci, která je velkým problémem na celém africkém kontinentě. Zvětšení objemu investic bude ale zřejmě dlouhodobější záležitostí. Mezi další překážky rozvoje patří např. již zmiňovaná zaostalost průmyslu, zanedbaná infrastruktura, špatná vzdělanost obyvatelstva, velká vzdálenost od moře, neefektivita zemědělství a těžká zadluženost.

Věřím ale, že i kdyby se rozvoj těchto zemí v budoucnu ještě zkomplikoval, se současným zapojením do globálního systému, regionálních integrací a díky vlastnímu úsilí by to dokázaly překonat. Stav Rwandy, Burundi a Ugandy je v současnosti velmi špatný, již se jim ale podařilo nastartovat stabilní ekonomický rozvoj, založený na rozumně provedených reformách a dalších opatřeních, to vše s pokyny a radami Světové banky a Mezinárodního měnového fondu. Nepoleví-li v tomto úsilí, viděla bych jejich budoucí vývoj optimisticky. Rwanda, Burundi a Uganda se již odrazily od pomyslného dna a věřím, že jejich snaha jim dříve či později zajistí uspokojivou ekonomickou situaci.

POUŽITÁ LITERATURA

Knižní zdroje:

ADAMCOVÁ, L.; NĚMEČKOVÁ, T. *Rozvojová ekonomika*. Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1515-1

ADAMCOVÁ, L. *Úvod do rozvojových studií*. Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1057-X

ADAMCOVÁ, L. *Rozvojová ekonomika: vybrané problémy. II.* VŠE v Praze, 2002. ISBN 80-245-0462-6

The World Bank. *Uganda: The challenge of growth and poverty reduction*. By World Bank, 1996. ISBN 0-8213-3311-9.

UNITED NATIONS. DEPARTMENT OF PUBLIC INFORMATION. *The United Nations and the situation in Rwanda*. New York: United Nations, 1995.

Internetové zdroje:

Aegis Trust. *Rwanda: The preventable genocide* (1998).
<http://www.aegistrust.org/images/stories/oaureport.pdf>

African Development Bank Group. *Data Analysis* (2011).
<http://dataportal.afdb.org/DataAnalysis.aspx>

BBC News. *Rwanda: How the Genocide Happened* (2008).
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/1288230.stm>

Britské listy. *Genocida ve Rwandě, nebo neokoloniální válka Spojených států s Francií o nerostné bohatství ve východním Kongu?* (2009).
<http://blisty.cz/art/46648.html>

Britské listy. *Subsaharská Afrika: znásilňovaný a zapomínaný kontinent* (2003).
<http://www.blisty.cz/art/14600.html>

Burundi. *Dějiny Burundi* (2008).
http://www.amajambere.estranky.cz/clanky/historie_burundi.html

Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Burundi* (2011).
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/by.html>

Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Rwanda* (2011).
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rw.html>

Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Uganda* (2011).
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ug.html>

Commonwealth Secretariat. *Uganda – Economy* (2011).
<http://www.thecommonwealth.org/YearbookInternal/139571/economy/>

Commonwealth Secretariat. *Uganda – History* (2011).
<http://www.thecommonwealth.org/YearbookInternal/145191/history/>

East African Community Portal. *About EAC* (2011).
<http://www.eac.int/about-eac.html>

Economy Watch. *Rwanda Economic Statistics and Indicators* (2011).
<http://www.economywatch.com/economic-statistics/country/Rwanda/>

Foreign & Commonwealth Office. *Burundi* (2008).
<http://www.fco.gov.uk/en/travel-and-living-abroad/travel-advice-by-country/country-profile/sub-saharan-africa/burundi/?profile=intRelations>

History World. *History of Uganda* (2001).
<http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?historyid=ad22>

Human Rights Watch. *World Report 2011: Burundi* (2010).
<http://www.hrw.org/en/world-report-2011/burundi>

Informační centrum OSN v Praze. *Mezinárodní společenství v roce 1994 ve Rwandě selhalo* (2004).
<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=998>

Informační centrum OSN v Praze. *Rekordní rok mírových operací OSN* (2007).
<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1279>

International Coffee Organization. *Burundi* (2009).
<http://www.ico.org/countries/burundi.pdf>

International Criminal Tribunal for Rwanda. *Status of cases* (2011).
<http://www.unictr.org/Cases/tabid/204/Default.aspx>

International Monetary Fund. *Debt Relief Under the Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative* (2011).
<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/hipc.htm>

International Monetary Fund. *Regional Economic Outlook: Sub-Saharan Africa* (2010).

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2010/AFR/eng/pdf/sreo1010.pdf>

International Monetary Fund. *Report for Selected Countries and Subjects* (2010).

http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=99&pr.y=5&sy=2004&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=714&s=N GDP_RPCH%2CNGDPD%2CNGDPDPC%2CPCPIPCH&grp=0&a=

International Monetary Fund. *The Policy Support Instrument* (2011).

<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/psi.htm>

Invisible Children. *Uganda* (2009).

<http://www.invisiblechildren.cz/history/uganda>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Burundi* (2011).

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/burundi

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Rwanda* (2011).

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/rwanda

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Uganda* (2011).

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/uganda

Ministerstvo financí České republiky. *Zahraniční rozvojová spolupráce* (2005).

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zahr_rozv_spoluprace.html

Ministry of Foreign Affairs – The Republic of Uganda. *Foreign Policy* (2011).

<http://www.mofa.go.ug/index.php/foreign-policy>

MyUganda. *History* (2011).

<http://www.myuganda.co.ug/about/history.php>

National Institute of Statistics of Rwanda. *GDP Annual Estimates (2010) based on 2006 benchmark* (2011).

http://statistics.gov.rw/images/PDF/GDP_National_Accounts_2010.pdf

National Institute of Statistics of Rwanda. *Grand Total Trade 2006, 2007 and 2008* (2010).

<http://statistics.gov.rw/images/PDF/grand%20total%20trade.xls>

National Service of Gacaca Jurisdiction. *The objectives of the GACACA Courts* (2011).

<http://www.inkiko-gacaca.gov.rw/En/EnObjectives.htm>

Official Website of the Republic of Rwanda. *History* (2008).

http://www.gov.rw/page.php?id_rubrique=9

Refugees international. *Africa* (2011).

<http://www.refugeesinternational.org/where-we-work/africa>

Reseau Documentaire International sur la Region des Grands Lacs Africains. *Brief on the International Conference on the Great Lakes Region* (2005).

<http://www.grandslacs.net/doc/3879.pdf>

Rozvojovka. *Mezinárodní zadluženost* (2008).

http://www.rozvojovka.cz/mezinarodni-zadluzenost_226_19.htm

The World Bank. *Burundi: Country Brief* (2010).

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/AFRICAEXT/BURUNDIEXTN/0,,menuPK:343761~pagePK:141132~piPK:141107~theSitePK:343751,00.html>

The World Bank. *Open Data - Rwanda* (2011).

<http://data.worldbank.org/country/rwanda>

The World Bank. *The Enhanced HIPC Initiative – Overview* (2011).

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTDEBTDEPT/0,,contentMDK:21254881~menuPK:64166651~pagePK:64166689~piPK:64166646~theSitePK:469043~isCURL:Y~isCURL:Y,00.html>

The World Bank. *World Development Report* (2010).

<http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2010/Resources/5287678-1226014527953/WDR10-Full-Text.pdf>

Tourism Uganda. *Facts and history of Uganda* (2011).

<http://www.visituganda.com/about-uganda/facts-history/#colonial>

U. S. Department of State. *Background Note: Burundi* (2011).

<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2821.htm>

U. S. Department of State. *Background Note: Rwanda* (2011).

<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2861.htm>

UNCTAD. *Handbook of Statistics* (2010).

http://www.unctad.org/en/docs/tdstat35_en.pdf

UNCTAD. *UnctadStat* (2010).

<http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx>

United Nations. *International Criminal Tribunal for Rwanda* (2011).

<http://www.icttr.org/default.htm>

United Nations Peacekeeping. *ONUB* (2009).

<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/onub/index.html>

United Nations Peacekeeping. *United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda* (2003).

<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unomur.htm>

Woodrow Wilson International Center for Scholars. *Shaping Burundi's Future* (2011).

http://www.wilsoncenter.org/index.cfm?topic_id=1417&fuseaction=topics.item&news_id=44123

Zprávy z Burundi. *Aktuality z Burundi z českých i zahraničních médií* (2009).

<http://burundi-in-news.blogspot.com/>

Businessinfo.cz. <http://www.businessinfo.cz/>

Infoplease.com. <http://www.infoplease.com>

BBC News. Country profiles. http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/country_profiles/

Brettonwoods project. <http://www.brettonwoodsproject.org>